

“Zijn en gezien worden”

SCHOOLONDERZOEK

X | Scriptieonderzoek | April 2019
Eerste beoordelaar: X | Opdrachtgever: X

Inleiding

Vaak zie of hoor je dat er nog wel eens misverstanden zijn rond doen over (hoog)begaafdheid. Er wordt vaak gedacht dat deze kinderen een lui leventje leven op school en dat hun ouders maar gelukkig mogen zijn dat ze zo'n kind in huis hebben. Wat we in de praktijk vaak zien, is dat kinderen die (hoog)begaafd zijn, vaak juist heel kwetsbaar zijn en de juiste begeleiding en begrip missen op school, maar ook thuis. Het is geen luxeprobleem. De laatste jaren is (hoog)begaafdheid steeds meer in de belangstelling komen te staan (Kieboom T. , 2015) en zien we dat steeds meer leerkrachten de problematiek (h)erkennen. Toch zegt Kieboom (Kieboom T. , 2015) ook dat er nog veel onwetendheid is onder de leerkrachten en dat er nog misverstanden heersen, waardoor we als leerkracht (hoog)begaafdheid niet altijd op tijd herkennen.

Het bovenstaande stukje sluit aan bij het probleem dat op de X-school te zien is. De laatste jaren staat (hoog)begaafdheid in de belangstelling van de school en wordt er gekeken naar hoe er het beste invulling aan kan worden gegeven binnen de school en hoe er een doorlopende lijn gecreëerd kan worden tussen de verschillende leerjaren. Er kan ook hier geconcludeerd worden dat de leerkrachten de problematiek steeds meer erkennen of herkennen, maar vooral door tijdgebrek niet altijd weten hoe ze hier op de juiste manier invulling aan moeten geven of aandacht aan moeten besteden.

De afgelopen jaren is de school hier ook al mee bezig en vandaaruit hebben zij mij gevraagd of ik mijn onderzoek ook op de (hoog)begaafdheid wil richten. Omdat ik vorig jaar nagedacht heb om stage te gaan lopen op een hoogbegaafdheidsschool om mijn vaardigheden te verbreden en de uitdaging op te zoeken, heb ik mij op dit gebied dus al eerder georiënteerd en trok dit gelijk mijn aandacht en was ik bereid om mijn onderzoek op dit gebied uit te voeren. Omdat er dus vaak nog onwetendheid en tijdgebrek is en (hoog)begaafdheid niet altijd op tijd herkend wordt, krijgen veel kinderen misschien niet de begeleiding of de juiste aandacht waar zij behoefte aan hebben. Om hier als leerkracht zo goed mogelijk op aan te sluiten en dit de juiste plek te geven in zijn of haar onderwijs wil ik mij tijdens het onderzoek focussen op de behoefte die de (hoog)begaafde kinderen hebben op de X-school om vanuit hier te kijken hoe er met het onderwijsaanbod het beste aangesloten kan worden bij de behoeftes die de kinderen zelf hebben. Vanuit dit onderzoek kan ik de resultaten delen met de collega's op de school en aanbevelingen doen, maar deze resultaten en aanbevelingen ook meenemen ter verbetering van mijn eigen onderwijs tijdens de eindstage die op deze school zal plaatsvinden in groep 6 vanaf februari 2019 en in mijn werk in de toekomst.

Dit is een praktijkprobleem dat mijn interesseert, maar is ook iets wat onder mijn collega's op de X-school leeft. Dit onderzoek is belangrijk voor het verbeteren van het onderwijs aan mijn leerlingen, maar het heeft ook voor mijn beroepsmatig functioneren prioriteit om mij te verdiepen in dit praktijkprobleem. Door met dit praktijkprobleem aan de slag te gaan, wil ik mij verder ontwikkelen tot startbekwame leerkracht en wil ik leren hoe ik in de toekomst op tijd en op de juiste manier kan handelen wanneer ik in situaties terecht kom waar (hoog)begaafdheid een rol speelt. Met dit onderzoek wil ik een positieve bijdrage leveren aan het oplossen van het praktijkprobleem op de X-school te X.

Inhoud

Hoofdstuk 1. Probleemanalyse	4
Hoofdstuk 2. Theoretisch kader	6
2.1. Passend onderwijs	6
2.2. Hoogintelligent of hoogbegaafd	8
2.2.1. Intelligentieonderzoek	10
2.3. Dabrowski & Piechowski	11
2.3.1. De vijf overexcitabiliteiten	11
2.4. Onderzoek in Nederland	15
2.4.1. POINT 013	16
Hoofdstuk 3. Probleemstelling	18
Hoofdstuk 4. Onderzoeksaanpak	20
4.1 Het tijdpad	24
4.2 Het onderzoeksinstrument	27
5.1 Wat is passend onderwijs?	28
5.2 Wat is er in de literatuur te vinden over hoogintelligent zijn en hoogbegaafdheid?	28
5.3 Hoe ervaren de (hoog)begaafde kinderen op de X-school het onderwijs bij hen op school momenteel?	30
5.4 Waar lopen de leerkrachten van de X-school momenteel tegenaan op het gebied van (hoog)begaafdheidsonderwijs?	32
Hoofdstuk 6. Conclusies, aanbevelingen en discussie	33
Hoofdstuk 8. Bibliografie	46
Bijlage I. Verschillen in uitingen tussen hoogintelligent en hoogbegaafd	47
Bijlage II. Leerlingenlijst gesignaleerde kinderen van de plusbus	48
Bijlage III. Enquête onder de kinderen	49
Bijlage IV. Enquête met de verschillende deelonderwerpen	51
Bijlage V. Uitkomsten enquêtes	53
Bijlage VI. Telefonisch contact X (X)	63
Bijlage VII. Telefonisch contact X (X)	65

Hoofdstuk 1. Probleemanalyse

Vanuit de school is in het kader van de schoolontwikkeling gevraagd om met dit onderzoek aan te sluiten bij het onderzoeksprogramma waar de school al een aantal jaar mee bezig is. Er is gevraagd om het onderzoek te richten op het (hoog)begaafdheidsonderwijs binnen de school. Daarbinnen werd de vrijheid gegeven om te kiezen welk stukje specifiek onderzocht zou worden voor het onderzoek, met de voorwaarde dat het vooral belangrijk was dat met het onderzoek gewerkt wordt aan de eigen professionele ontwikkeling. Om het praktijkprobleem dat zich voordoet op de X-school nauwkeurig te kunnen beschrijven en de relevantie en bruikbaarheid van het onderzoek voor de beroepspraktijk duidelijk te maken, wordt het praktijkprobleem in het vervolg van dit hoofdstuk beschreven aan de hand van de 5xW + H-methode (Migchelbrink, 2008). De vragen van de 5xW + H-methode zijn:

- Wat is het probleem?
- Waar doet het probleem zich voor?
- Wie heeft er met het probleem te maken?
- Wanneer doet het probleem zich voor?
- Waarom is het een probleem?
- Hoe is het probleem ontstaan?

Tijdens een lezing op een inspiratie dag waar een aantal leerkrachten van de X-school bij aanwezig waren een aantal jaren geleden, kwam voor hen de behoefte om meer voor (hoog)begaafde kinderen te kunnen betekenen. Na deze dag zouden we kunnen zeggen dat het probleem is ontstaan, de bewustwording van het meer willen betekenen en aandacht geven aan deze groep kinderen. Vanuit hier is de X tien jaar geleden ontstaan, maar de X-school wil binnen de eigen school meer aandacht besteden aan deze groep kinderen, iedere dag.

Op de X-school te X wordt momenteel gekeken naar hoe er een doorlopende lijn door de school gevormd kan worden om de juiste leerstofaanbod aan (hoog)begaafde kinderen aan te bieden. Tien jaar geleden is de X opgezet vanuit de X-school waar inmiddels meerdere scholen in en rondom X kinderen naar door kunnen sturen, zodat zij één dag in de twee weken samen met andere (hoog)begaafde kinderen van de groepen vier tot en met acht les hebben op hun eigen niveau. Het probleem waar de X-school mee zit, is dat de kinderen niet één dag in de twee weken (hoog)begaafd zijn, maar iedere dag en ook op die andere dagen het juiste aanbod moeten ontvangen. Deze kinderen krijgen nu in hun eigen groep wel plustaken en opdrachten op niveau die verplicht gemaakt moeten worden, maar de leerkrachten weten van elkaar niet wat ze doen en door tijdgebrek weten ze vaak niet hoe ze de juiste invulling moeten geven of welk materiaal ze aan moeten bieden, waardoor niet iedere leerkracht hier evenveel aandacht aan besteedt en de doorlopende lijn op de school dus mist.

De vraag over de invulling van het leerstofaanbod aan (hoog)begaafd komt vanuit verschillende leerkrachten binnen de school. In iedere klas zitten kinderen die hiervoor in aanmerking komen wat op een aantal komt van vijftientig kinderen schoolbreed. Uit gesprekken met alle leerkrachten van de groep één tot en met acht die in de laatste maanden van 2018 plaatsgevonden hebben met de leerkracht die zich bezighoudt met het onderwijs rondom (hoog)begaafdheid, is gebleken dat er grote verschillen te zien zijn in de invulling van de leerstofaanbod voor (hoog)begaafde kinderen in de verschillende klassen en de houding van de leerkracht hiertegenover. Niet alle leerkrachten pakken dit even sterk op en weten door

tijdgebrek vaak niet goed hoe ze het aan moeten pakken of wat zij het beste aan kunnen bieden. Een belangrijk onderdeel van dit probleem is dat de leerkrachten moeten weten wat de behoefte is van de (hoog)begaafde kinderen in de klas, zodat zij deze kinderen vanuit hun onderwijs op een goede manier kunnen begeleiden en hen de juiste middelen aan kunnen bieden, zodat deze kinderen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. Het doel van dit onderzoek is om dat eerste punt helder te krijgen; wat is de behoefte van die (hoog)begaafde kinderen. Vanuit daar kan in eventuele vervolgonderzoeken gekeken worden naar hoe deze kinderen het beste begeleid kunnen worden en welke middelen daar het beste bij ingezet kunnen worden.

Het probleem doet zich iedere dag voor wanneer er (hoog)begaafde kinderen in de klas zitten. Iedere dag weer is het belangrijk dat de leerkracht weet wat de behoefte is van de (hoog)begaafde kinderen en zich bewust is van zijn rol en wat de invloed daarvan is op de ontwikkeling van (hoog)begaafde kinderen. Vanuit dit punt kun je de kinderen de juiste middelen aanbieden om ervoor te zorgen dat ze zich verder kunnen ontwikkelen op hun eigen niveau. Volgens (Kieboom T. , 2015) is er nog veel onwetendheid onder de leerkrachten over (hoog)begaafdheid en zien we dat er misverstanden optreden, waardoor (hoog)begaafde kinderen lang niet altijd op tijd herkend worden.

Wanneer er weinig of geen aandacht besteed wordt door de leerkracht aan (hoog)begaafde kinderen kan dit negatieve gevolgen meebrengen voor het kind. Zoals in de visie van de X-school te lezen is, wordt er bewust vormgegeven aan passend onderwijs, wat de afgelopen jaren een groot begrip is geworden binnen het onderwijs, door structureel aanbod voor (hoog)begaafde kinderen. Tijdens dit onderzoek moet duidelijk worden wat de behoefte is van de kinderen die (hoog)begaafd zijn, zodat daar met het onderwijs op de juiste manier op aangesloten kan worden en de kinderen het juiste aanbod krijgen, zodat zij zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen.

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

2.1. PASSEND ONDERWIJS

Wat passend onderwijs wil zeggen, is dat elk kind onderwijs en een plek op school krijgt die past bij de kwaliteiten en de mogelijkheden die hij heeft, ook wanneer hij extra ondersteuning nodig heeft. Sinds 1 augustus 2014 is de Wet Passend Onderwijs ingezet, waarin bovenstaande is geregeld. Wat we in deze wet kunnen lezen is dat ieder kind recht heeft op goed onderwijs, ook de kinderen die extra begeleiding, ondersteuning of uitdaging nodig hebben. Wat de wet doet, is de scholen zelf verantwoordelijkheid geven om ervoor te zorgen dat deze aandacht er voor de kinderen is binnen de school. Daarnaast wordt er samengewerkt om de zorgplicht, die tegelijk met de Wet Passend Onderwijs is ingevoerd, goed te vervullen. Deze samenwerking vindt plaats tussen de scholen voor het regulier onderwijs en de scholen voor het speciaal onderwijs in de regio. De zorgplicht maakt dat de school verantwoordelijk is voor het aanbieden van die passende plek voor ieder kind (SWV, 2018).

Volgens de Wet Passend Onderwijs betekent passend onderwijs allereerst dat de basisscholen de plicht hebben om iedere kind dat bij hen op school zit of wordt aangemeld passend onderwijs en een goede onderwijsplek te bieden. Voor de meeste kinderen is het regulier basisonderwijs de beste plek om te leren, maar wanneer het echt nodig is, is er de mogelijkheid voor kinderen om naar het speciaal basisonderwijs te gaan. Daarnaast werken scholen in de regio samen om kinderen die dat echt nodig hebben een plek aan te bieden in het speciaal basisonderwijs. Binnen het regulier basisonderwijs moet de extra ondersteuning die een kind nodig heeft naar het kind toegebracht worden, in plaats van dat het kind zelf naar de ondersteuning moet. Wat de wet ook zegt, is dat scholen meer uit moeten gaan van de mogelijkheden van de kinderen en minder de nadruk moeten leggen op de beperkingen die zij hebben. Daarbij willen ze dat de leerkrachten sneller en daadkrachtiger kunnen ingrijpen en handelen als een kind die extra ondersteuning nodig heeft. De financiering bij dit alles is zo geregeld dat de scholen flexibel kunnen inspelen op de behoeften van de kinderen, maar ook van de leerkrachten en deze vormen van ondersteuning zelf kunnen betalen en organiseren. (SWV, 2018)

Wat Kuipers (Kuipers, 2018) noemt, is dat passend onderwijs kan zorgen voor een gedachte die zegt dat er voor ieder kind een passend aanbod kan worden gerealiseerd. Volgens hem is dit een misvatting en lukt het niet om voor ieder kind het ideale onderwijs te realiseren. Het kan zijn dat er een beeld van het perfecte onderwijs wordt gecreëerd, maar dit perfecte onderwijs bestaat niet, net zoals het perfecte leven of de perfecte ouder niet bestaat. Doormiddel van middelen en mensen wordt het onderwijs vormgegeven, maar hoeveel multimedia en moderne technologie je ook inzet of invoert, welke onderwijsvorm je ook kiest, daarmee is het volgens Kuipers (Kuipers, 2018) niet perfect. Hij schrijft dat het onderwijs in Nederland hoort bij een van de beste van de wereld en dat het aan de leerkracht is om de kwaliteit van dat onderwijs vast te houden en het te verbeteren daar waar dat nodig is. Door de interactie die de leerkracht met het kind heeft, wordt die kwaliteit bepaald. Vanuit daar beschrijft Kuipers (Kuipers, 2018) de volgende missie: we bieden zo passend *mogelijk* onderwijs. Dit is iets wat voor alle kinderen geldt, ook voor de (hoog)begaafde kinderen, wat in de praktijk betekent dat de afstemming tussen het onderwijsaanbod en de leerbehoefte van het kind zo passend mogelijk gemaakt moet worden.

Maar wat wordt er dan van je verwacht als leerkracht? Het belangrijkste is dat je als leerkracht de basis op orde hebt. Bij passend onderwijs begint het ook met het bieden van een

basisarrangement. Het aanbod wat je daarmee geeft is eigenlijk voor het grootste gedeelte van de groep en vindt ook plaats in de klas zelf. Binnen dit basisarrangement heb je de mogelijkheden om differentiatie toe te passen in instructie van aandacht, lesstof en tempo. Dit is je corebusiness, zoals Kuipers (Kuipers, 2018) het noemt. Ongeveer 80 tot 90 procent van de (hoog)begaafde kinderen kun je plaatsen onder dit basisarrangement en dat vraagt van de leerkracht dus vakmanschap en deskundigheid.

Met het bieden van het basisarrangement kom je soms niet verder en hebben kinderen een aanvullend arrangement nodig, in iedere groep zitten ook kinderen die dit nodig hebben. Kuipers (Kuipers, 2018) noemt deze kinderen hulpbehoevend. Het kan zijn dat je als leerkracht de vaardigheden hebt om deze kinderen goed te helpen, omdat je een training over onderpresteren hebt gevolgd, maar het is van belang om op tijd de juiste hulp te raadplegen wanneer je deze vakkennis nog niet bezit. In de praktijk is te zien dat leerkrachten soms te lang hun best doen om de kinderen zo goed mogelijk hulp te bieden. Dit lijkt dan professioneel, maar vooral als het uiteindelijk niet lukt, is dat het niet. Als je op tijd hulp inschakelt dan laat dit professionaliteit zien en is het een kwaliteit om als leerkracht op tijd je grenzen aan te kunnen geven. Bij hoogbegaafde kinderen kan het zijn dat zij belemmeringen hebben die in de weg staan van een goede leerontwikkeling, zonder dat het kind een stoornis heeft. In deze gevallen is er een verkeerde combinatie tussen onderwijsaanbod en leervraag. Hier wordt vaak de oplossing gevonden binnen de school, waarbij de leerkrachten aanvullende ondersteuning nodig hebben in bijvoorbeeld het omgaan met kinderen die mentale belemmeringen, sociale belemmeringen of leerstrategische belemmeringen ervaren. 5 tot 10 procent van alle hoogbegaafde kinderen valt onder deze hulpbehoevende groep en passend onderwijs vraagt dat zorg voor deze groep in eerste instantie goed geregeld moet zijn binnen de school. Daarbij moet binnen de school duidelijk zijn wie wat doet. Volgens Kuipers (Kuipers, 2018) moeten we hier voor hoogbegaafdheid nog een slag in maken. Toch zien we tegenwoordig dat steeds meer mensen tot specialist geschoold worden op het gebied van hoogbegaafdheid. Wanneer deze hulp voor de hulpbehoevende groep niet binnen de school gerealiseerd kan worden, dan kan een samenwerkingsverband ingeschakeld worden. De school ontvangt geld voor extra ondersteuning en dit kan ook aangegrepen worden voor hoogbegaafde kinderen. (Kuipers, 2018)

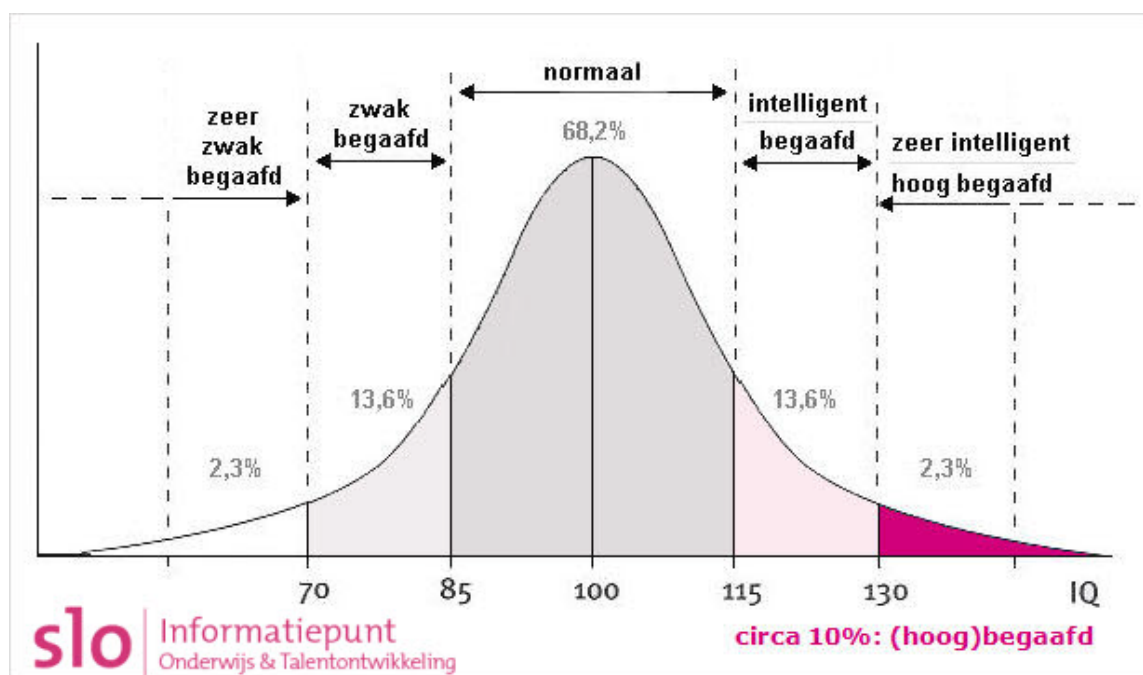
Wanneer de problematiek zwaarder wordt bij het kind is het zeker goed om een samenwerkingsverband in te schakelen, volgens Kuipers (Kuipers, 2018). We hebben het hier over de groep die in aanmerking komt voor de complexe zorg of het extrazorgarrangement, zo'n 1 tot 5 procent van alle hoogbegaafde kinderen valt hieronder. In zo'n geval wordt er altijd een psycholoog, orthopedagoog of een andere externe deskundige ingezet en komt er een behandeltraject. De meest optimale begeleiding vindt plaats in een goede afbakening van verantwoordelijkheden en taken tussen jou, het kind en de ouders van het kind. Hierbij moet je denken aan, bijvoorbeeld boos of roekeloos gedrag, een slecht zelfbewustzijn, agressief gedrag of het zich niet geaccepteerd voelen, antisociaal gedrag of langdurige motivatieproblemen (Kuipers, 2018).

Wanneer een kind hoogbegaafd is én een zwaardere stoornis heeft, is het ook nodig om externe hulp in te schakelen. Dit is een zware vorm van zorg en een langere periode van externe begeleiding is het gevolg hiervan. De Jeugdzorg wordt in deze gevallen niet gemist. Uitingen van depressie, verslaving, agressie, langdurig thuiszitten of een hevige vorm van ADHD, ADD, ASS, enzovoort, zijn voorbeelden van gevallen waarbij externe hulp plaatsvindt.

2.2. HOOGINTELLIGENT OF HOOGBEGAAFD

Lammers (Lammers van Toorenborg, 2014) maakt in haar boek duidelijk, door middel van een voorbeeld, dat maar twee á drie op de 100 kinderen hoogbegaafd zijn. Dit betekent dat er gemiddeld op een basisschool ongeveer zes hoogintelligente of hoogbegaafde kinderen zitten. Maar wat is nu het verschil tussen hoge intelligentie en hoogbegaafdheid?

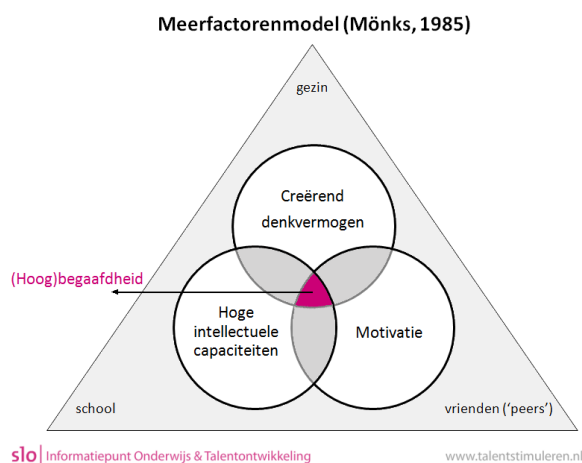
Volgens Morbé (Morbé, 2018) is de definitie van hoogintelligent als volgt: *“een eigenschap of beter gezegd een normering van je cognitie.”* Maar hoe weet je nu dat je hoogintelligent bent? Wanneer je hoogintelligent bent dan betekent dit dat je een Intelligentie Quotiënt (IQ) hebt van 130 of hoger (Lammers van Toorenborg, 2014). Op de afbeelding hieronder (SLO, Talent stimuleren, 2018) is de verdeling van het IQ in beeld gebracht. Hieruit kunnen we opmaken dat het grootste deel van de kinderen en volwassenen, ongeveer 86 procent, een normaal IQ heeft, deze ligt tussen de 85 en de 115 punten. Ongeveer 16 procent van de kinderen en volwassenen scoort daarboven, vanaf 115 punten, waarvan ongeveer tien procent van de kinderen en volwassenen specifieke kenmerken laat zien van (hoog)begaafdheid, naast de hoge intelligentiescore (SLO, Talent stimuleren, 2018). Van die tien procent kunnen we uit de grafiek aflezen dat maar 2,3 procent daadwerkelijk hoogbegaafd is.

(SLO, Talent stimuleren, 2018)

Morbé (Morbé, 2018) geeft naast de definitie van hoge intelligentie de volgende definitie van hoogbegaafdheid: *“Hoogbegaafdheid is een combinatie van eigenschappen, waartoe ook de eigenschap van hoogintelligent behoort.”* Er is dus een wezenlijk verschil tussen hoogintelligent of hoogbegaafd zijn. Wanneer je hoogbegaafd bent, betekent dit ook dat je hoogintelligent bent, maar wanneer je hoogintelligent bent, betekent dit nog niet direct dat je ook hoogbegaafd bent, volgens Lammers van Toorenborg (Lammers van Toorenborg, 2014). Hoogintelligent zijn, betekent volgens Lammers (Lammers van Toorenborg, 2014) dus dat je een IQ hebt van 130 of hoger, maar hoogbegaafdheid bestaat volgens haar uit meerdere onderdelen: een IQ van 130 of hoger (de hoge intellectuele capaciteiten) én motivatie én het creërend denkvermogen, de persoonlijkheidsfactoren spelen bij hoogbegaafdheid dus ook een rol. Het eerste onderdeel, het IQ van 130 of hoger kunnen we meten met een intelligentieonderzoek. Het tweede onderdeel,

de motivatie, betekent dat je iets graag wilt onderzoeken, bestuderen of doen en doorzettingsvermogen laat zien. Je bent eigenlijk vanzelf gemotiveerd wanneer je iets doet wat je leuk of interessant vindt. Het derde onderdeel, het creërend denkvermogen, betekent dat jouw manier van dingen aanpakken op een andere manier is dan de meeste anderen om jou heen zouden doen, vaak een beetje apart of origineel. Wanneer je een hoge intelligentie hebt dan heb je uit jezelf het creatief denken al in je. De Amerikaanse professor Joe Renzulli heeft hiervoor een model bedacht wat het Triadisch Model wordt genoemd (Lammers van Toorenborg, 2014). Later heeft de Nederlandse professor Franz Mönks toegevoegd dat je vaak meer nodig hebt om talenten verder te kunnen ontwikkelen dan alleen een hoog IQ, motivatie en creatief denken. Hij heeft aan dit model de factoren uit de omgeving van een kind toegevoegd: de school, de vrienden en het gezin. Deze zijn volgens hem heel belangrijk, omdat dit volgens hem pas bij een goede interactie met de sociale omgeving, waardoor de (hoog)begaafdheid zich op een gezonde manier

(SLO, Talent stimuleren, 2018)

kan ontwikkelen. Als het kind zich de sociale competentie voldoende eigen heeft gemaakt, kan dat tot stand komen. Mönks heeft daarom om het model van Renzulli deze factoren gezet en het de naam Triadisch Interdependentie Model gegeven (Lammers van Toorenborg, 2014). Het triadisch model van Renzulli en Monks is in Nederland de meest gebruikte definitie als we het hebben over hoogbegaafdheid (Gerven, 2002), waarvan het model hiernaast op de afbeelding te zien is.

Wanneer iemand een IQ heeft van 130 punten of hoger, kan het zijn dat hij soms zijn talenten niet kan ontplooien, omdat de motivatie om te leren kan verdwijnen (Lammers van Toorenborg, 2014). Daarnaast kan het creatief denken voor de omgeving soms als lastig ervaren worden, waardoor je daar als kind niks van laat merken. Nu is het zo dat een hoge intelligentie niet kan verdwijnen of afgeleerd kan worden, dit heb je of dit heb je niet. Wanneer je met een IQ van 130 punten of hoger het creërend denkvermogen niet meer toepast of geen motivatie meer hebt, word je in plaats van hoogbegaafd hoogintelligent genoemd.

Samenvattend betekent hoogbegaafdheid dat een kind het vermogen heeft om uitblinkende presentaties neer te zetten wat betreft intelligentie en creativiteit, waarbij het opvalt dat het kind een hoge motivatie heeft. Daarbij heeft de omgeving een grote invloed op het wel of niet kunnen ontwikkelen van dit vermogen. Toch is er niet een eenduidige definitie waarmee we hoofdbegaafdheid precies kunnen omschrijven, volgens Althuisen (Althuisen, 2014). Wanneer we het verschil tussen hoogintelligent zijn en hoogbegaafd zijn moeten omschrijven, dan is er één duidelijke overeenkomst en dat is de hoge intelligentie. Dit is een meetbare eigenschap, maar bij hoogbegaafdheid zijn er naast deze meetbare eigenschap ook eigenschappen waar we duidelijke verschillen bij zien. Kinderen die hoogbegaafd zijn, zijn erg gedreven en doen veel aan creatief denken. De uitingen bij hoogbegaafde kinderen komen voort uit de combinatie van die drie eigenschappen. Er zijn duidelijke verschillen op te merken in deze uitgingen en deze worden op de afbeelding in bijlage 1 in een overzichtelijk schema weergegeven (Morbé, 2018).

2.2.1. Intelligentieonderzoek

IQ is de afkorting van Intelligentiequotiënt. Dit IQ is een getal waarmee we uitdrukken hoe intelligent iemand is en dit is te meten door middel van een intelligentieonderzoek. De eerste IQ-test werd ontwikkeld door een Fransman genaamd Alfred Binet in 1908. De vraag om deze IQ-test kwam vanuit het leger destijds, want zij wilde weten welke pas in dienst gekomen soldaten intelligent en verstandig genoeg waren om mee te laten denken over aanvalstechnieken en oorlogsstrategieën. De andere soldaten die niet beschikten over deze mogelijkheden, werden naar het front gestuurd om daar te vechten. Aan Alfred Binet werd de opdracht gegeven om een test te maken waarmee dit onderscheid kon worden gemaakt (Kieboom T. V., 2010).

Wanneer tegenwoordig bij kinderen het IQ onderzocht wordt, dan wordt vaak bij kinderen van 2,5 tot 8 jaar de WPPSI-III-test gebruikt of de WISC III-test bij kinderen van 6 tot 17 jaar. Zo'n test bestaat uit verschillende onderdelen, waarbij vragen worden gesteld aan het kind, maar waarbij het kind ook dingen moet doen. Bij sommige opdrachten wordt ook gekeken naar hoe snel het kind iets kan met behulp van een stopwatch. Het doel van de test is, zoals Lammers van Toorenborg (Lammers van Toorenborg, 2014) noemt, om erachter te komen wat een kind al kan en (nog) niet kan en wat het kind al weet en (nog) niet weet. Er wordt gekeken naar de mogelijkheden die de hersenen van het kind heeft.

Bij een IQ-test worden twee kanten bij het kind onderzocht:

- Verbaal (V): dit is alles wat met taal te maken heeft, dus praten, luisteren, schrijven, lezen enzovoort.
- Performaal (P): dit zijn de doe-dingen, zoals onder andere doolhoven, legpuzzels en blokpatronen maken.

(Lammers van Toorenborg, 2014)

Als na de test duidelijk is waar de mogelijkheden van het kind liggen, kan door middel van de volgende formule het IQ uitgerekend worden: $VIQ + PIQ = TIQ$ (Totaal IQ) (Lammers van Toorenborg, 2014). Er zijn nauwelijks kinderen die VIQ en PIQ hetzelfde scoren, gemiddeld is er een klein verschil van ongeveer 15 punten (Reuver, 2003). Er kan ook uit deze uitslag komen dat VIQ en PIQ erg verschillen en dan geeft TIQ niet een goed beeld van de mogelijkheden die het kind heeft. Met zo'n verschil moet altijd rekening gehouden worden, want wanneer de verbale mogelijkheden van een kind veel hoger liggen dan de performale mogelijkheden kan het zijn dat het kind heel goed kan bedenken wat hij wil doen of maken, maar vastloopt bij de uitvoering ervan, het resultaat valt dan vaak tegen, waardoor hij teleurgesteld kan worden en bepaalde dingen helemaal niet meer wil doen in het vervolg. Andere dingen kunnen ook invloed hebben op de uitslag van de IQ-test, bijvoorbeeld het gebruik van de stopwatch, waardoor het kind niet goed kan laten zien wat het in zijn hoofd wél kan, waardoor PIQ lager uit kan vallen. Het kan ook andersom, dan vallen de performale mogelijkheden veel hoger uit dan verbale mogelijkheden, legt Lammers van Toorenborg (Lammers van Toorenborg, 2014) uit. Dit betekent dat het kind juist erg goed dingen kan doen, maar minder goed is in het vertellen van wat hij van iets vindt of van wat hij aan het doen is, het kind kan er dan de juiste woorden vaak niet voor vinden, waardoor VIQ lager uit kan vallen.

Deze beide uitslagen kunnen erg lastig zijn, maar het belangrijkste is volgens Lammers van Toorenborg (Lammers van Toorenborg, 2014) dat er gekeken wordt naar hoe een kind aan een bepaalde score komt, want wanneer je dat weet, kan het kind de juiste hulp ontvangen voor dat wat hij nog lastig vindt.

2.3. DABROWSKI & PIECHOWSKI

Kazimierz Dabrowski (1902-1980) was een psycholoog, psychiater en filosoof uit Polen. Hij heeft de Positieve Desintegratie Theorie ontwikkeld. Met deze persoonlijkheidstheorie richtte hij zich vooral op de begaafde en getalenteerde mensen. Van het vele werk dat hij heeft nagelaten, is een groot deel nog niet vertaald, omdat zijn werk grotendeels in het Pools is. Dabrowski ziet persoonlijkheid als een volledig ontwikkeld individu, zelfgekozen en zelfbewust. Deze persoonlijkheid ontwikkelt zich volgens hem door het uiteenvallen (desintegratie) van de bestaande cognitieve en emotionele structuren. Het proces wat plaatsvindt is nodig om die structuren van een hoger niveau te ontwikkelen en daardoor te groeien als mens. (Jong, 2018)

Ontwikkelingspotentieel is ook een begrip dat veel gebruikt wordt door Dabrowski. We hebben het hier over het aangeboren vermogen dat de mate van mentale groei en het karakter bepaalt. Volgens Dabrowski kunnen we het ontwikkelingspotentieel van een kind zien in drie delen: de aangeboren speciale talenten en begaafdheden, de vijf overexcitabiliteiten (hooggevoeligheden) en de wil om te groeien. (Jong, 2018)

Michael Piechowski voegde later intelligentie toe aan dit rijtje. Michael Piechowski was een Poolse bioloog, neuroloog en psycholoog die door studie Dabrowski ontmoette en vanaf toen met hem is gaan samenwerken. Piechowski heeft er met zijn werk voor gezorgd dat later een link ontstond tussen de Positieve Desintegratie Theorie van Dabrowski en het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van hoogbegaafdheid. Piechowski was dan ook van mening dat de vijf overexcitabiliteiten als indicatoren gelden van hoogbegaafdheid. Zij ondersteunen en voeden het talent wat het kind al heeft. Volgens Piechowski en Dabrowski is hoogbegaafdheid een veel ruimer begrip dan alleen het IQ en de intelligentie. Zij zeggen dat intelligentietesten alleen geen prognose geven over de verdere verloop van de ontwikkeling. Development potential, gemeten aan de hand van de vijf overexcitabiliteiten, doet dat volgens hen wel. (Jong, 2018)

2.3.1. De vijf overexcitabiliteiten

Hooggevoeligheid is dus de term waarmee we overexcitabiliteiten kunnen vertalen. Dit zijn belevingskanalen die van heel sterk over zwak tot bijna niet aanwezig zijn, onafhankelijk van elkaar. Ieder kind heeft eigenlijk minstens één van de overexcitabiliteiten, het is lastig om een kind te vinden dat niet één van de vijf laat zien. Helaas is het wel zo dat wanneer één of meer van de overexcitabiliteiten bij een kind aanwezig zijn, hoe meer het kind tegen problemen aanloopt met de omgeving. Hierbij moet je denken aan moeilijke aansluiting met klasgenoten of het gevoel hebbend niet begrepen te worden door de leerkracht. Wanneer er meer begrip komt voor de hooggevoeligheid komt er ruimte voor acceptatie en hopelijk vanuit daar zelfs waardering. Het is nu eenmaal onderdeel van de persoonlijkheid van een kind. Een kind dat één of meer van deze overexcitabiliteiten heeft, is dus sneller geprikkeld dan een gemiddeld kind om hem heen en in de beleving is een verschil in kwaliteit te zien.

Hieronder worden de vijf overexcitabiliteiten genoemd en beschreven volgens de theorie van Kazimierz Dabrowski (SLO, Dabrowski, 2019):

Psychomotorisch (lichamelijk energieniveau)

Dit is één van de hooggevoeligheden die vaak bij kinderen met een hoog intelligentiequotiënt te zien zijn. Je ziet vaak dat (hoog)begaafde kinderen een hoog energieniveau hebben en dit uiten in bijvoorbeeld grote beweeglijkheid, snel praten, lichamelijk onrustig zijn, hyperactiviteit,

impulsiviteit, competitiviteit, gedrevenheid of moeite hebben met ontspannen. Vaak vinden deze kinderen het lastig om stil te zitten en kan het zijn dat hun slaapbehoefte veel minder is dan de slaapbehoefte van andere kinderen met dezelfde leeftijd. Wanneer we op emotioneel gebied kijken, kan deze hooggevoeligheid zich uiten in overdreven veel praten, zenuwachtig gedrag, workaholic gedrag of de clown uithangen in de klas. (SLO, Dabrowski , 2019)

Waar deze kinderen behoefte aan hebben, is de ruimte voor verbale en fysieke activiteiten, voor, tijdens en na schooltijd en de ruimte om te mogen bewegen. Deze momenten kunnen ingepland worden om momenten heen die het kind of de kinderen vragen om stil te zitten. Daarnaast is het belangrijk om af en toe de kenmerken van deze hooggevoeligheid in de vorm van een compliment te noemen naar het kind toe en het kind te helpen om het gedrag aan te passen in de klas. (Moll, z.d.)

Zintuiglijk gevoelig vermogen (zintuiglijke beleving en waarneming)

Bij deze hooggevoeligheid hebben we het over het esthetisch en zintuiglijk vermogen van een kind, de zintuigen van het kind werken extra goed. Je ziet dan bijvoorbeeld dat een kind sterk geniet van beeldende kunst, literatuur, muziek, zintuiglijke waarnemingen, vormen, kleur, geluiden of natuur. Het kan ook zijn dat dit zich uit in de behoefte naar luxe en comfort, het bewonderd willen worden of het graag in de schijnwerpers willen staan. Kinderen met deze hooggevoeligheid hebben plezier in ruiken, proeven, horen, zien en aanraken en kunnen erg verheugd en enthousiast worden van mooie voorwerpen, harmonie of mooie woorden en kleuren. Wanneer we op emotioneel gebied kijken, zie je dat kinderen met deze hooggevoeligheid veel en lekker eten, al op jonge leeftijd seksueel verlangend zijn, prinsessengedrag laten zien of veel aandacht vragen of willen. (SLO, Dabrowski , 2019)

Ook deze kinderen hebben behoefte aan het krijgen van complimenten, het positief bekijken van de kenmerken van deze hooggevoeligheid en de hulp om hun gedrag in de klas te moduleren. Vaak werkt het voor deze kinderen goed om in een omgeving te werken waar ze weinig gestoord kunnen worden en die voor hen plezierig en comfortabel is. Omdat ze graag in het middelpunt staan, maar dit niet altijd prettig is, voor zowel de leerkracht als de klasgenoten, is het goed om voor een geschikt moment te zorgen waarin het kind zich hierin kwijt kan. Dit kan bijvoorbeeld door het onverwacht geven van aandacht of het geven van een opdracht waarin hij dit kwijt kan, want zo ervaren zij de erkenning. Deze kinderen hebben een plek nodig waar het toegestaan is om te genieten en waar ze tijd krijgen om van hun zintuigen te genieten. (Moll, z.d.)

Intellectueel (de activiteit van de geest)

Deze hooggevoeligheid is hét kenmerk van de kinderen die een hoog intelligentiequotiënt hebben. Je merkt vaak dat deze (hoog)begaafde kinderen diepgaande vragen stellen, de neiging hebben om problemen op te lossen en op zoek zijn naar de waarheid. Dit kan zich uiten in het alles willen onderzoeken en uitzoeken, het sterk observeren van dingen, het erg kritisch zijn, het bedenken van nieuwe ideeën en het symbolisch en onafhankelijk denken. Deze kinderen hebben een intellectuele honger, zoals Moll (Moll, z.d.) beschrijft. Ze laten nieuwsgierigheid zien en zijn vaak geconcentreerd, ze kunnen scherp observeren en dingen in detail onthouden of gedetailleerde plannen maken is voor hen geen moeilijke opgave. Wanneer dit op emotioneel gebied bekeken wordt, komt naar voren dat deze kinderen vaak kritisch naar zichzelf, maar ook naar anderen zijn en perfectionisme en betweterigheid laten zien. Volgens Lammers van Toorenborg (Lammers van Toorenborg, 2014) is een perfectionist iemand die alles afkeurt

wanneer je een foutje maakt. Wanneer je alles perfect wilt doen, dan mag er dus nooit een foutje gemaakt worden. Ook noemt zij dat een perfectionist boos op zichzelf kan worden wanneer hij erg zijn best heeft gedaan, maar toch een foutje maakt en hierdoor uiteindelijk niks meer gaat doen, zodat hij ook geen fouten meer kan maken, dit wordt faalangst genoemd. Volgens Lammers van Toorenborg (Lammers van Toorenborg, 2014) gaan faalangst en perfectionisme vaak samen, maar hoeft dat niet per se.

Deze kinderen hebben behoefte aan een leerkracht die hen laten zien hoe ze antwoorden kunnen vinden op vragen die zij hebben. Op deze manier moedig je het kind aan om aan de slag te gaan met dat waar hij behoefte aan heeft, het analyseren, onderzoeken en inzicht krijgen. Omdat perfectionisme vaak zichtbaar is bij deze kinderen is het belangrijk dat het kind merkt dat de liefde die hij ontvangt niet afhankelijk is van de prestaties die hij neerzet. Ook deze kinderen hebben het nodig dat de positieve aspecten van de hooggevoeligheid benoemd worden in de vorm van complimenten en hebben zij hulp nodig om hun gedrag te moduleren in de klas. (Moll, z.d.)

Verbeelding (voorstellingsvermogen)

Hier is een kind hooggevoelig voor de verbeeldingskracht. Wat zo'n kind kenmerkt, is dat het kind bijvoorbeeld vaak gebruik maakt van metaforen of beelden en poëzie laat terugkomen in zijn taalgebruik. Zo'n kind heeft vaak een grote fantasie, kan in deze wereld wegvlugten en je ziet dat deze kinderen snel wegdromen wanneer ze zich vervelen. Een ander kenmerk van deze kinderen is dat ze denkbeeldige vriendjes kunnen hebben, maar ook het leven dramatiseren. Een andere kant is dat dit voorstellingsvermogen of de verbeeldingskracht zorgt dat er creativiteit en vreugde ontstaat in het dagelijks leven van deze kinderen en dat dit hen helpt bij de ontwikkeling van de gaven die zij hebben op intellectueel gebied. Wanneer we op emotioneel gebied kijken, kan het zijn dat emotionele spanning ervoor kan zorgen dat een kind de fantasie en de werkelijkheid niet meer kan scheiden, heftige dromen heeft en zich dingen gaat verbeelden. (Moll, z.d.)

Deze kinderen hebben behoefte aan begeleiding die hen helpt om dat voorstellingsvermogen op een goede manier te leren te gebruiken, zodat ze hun leren en productiviteit kunnen verhogen. Ook moeten zij geholpen worden om zich bewust te worden van het feit dat ze hun eigen fantasie kunnen reguleren en moet er tijd zijn voor het kind voor fantasiespel. Ook hebben deze kinderen het nodig dat de kenmerken van deze hooggevoeligheid op een positieve manier benoemd worden of dat er een compliment over gegeven wordt. Dit kan gedaan worden door op een positieve manier te benoemen dat het kind een rijke fantasie heeft, dat het mooie verhalen schrijft of vertelt of dat er veel te zien is in de tekeningen die het kind maakt. Daarbij kun je het kind ook hier helpen om het gedrag aan te passen door hem bijvoorbeeld te helpen om onderscheid te maken tussen de werkelijkheid en de fantasiewereld of hem ruimte te geven voor het uiten van de creativiteit die hij heeft. Deze kinderen kun je ook leren om hun voorstellingsvermogen te leren gebruiken voor echte problemen die zij tegenkomen en om te gaan met uitdagingen. (Moll, z.d.)

Emotioneel

De laatste van de vijf overexcitabiliteiten is de emotionele intensiteit en sensitiviteit. Deze hooggevoeligheid is ook vaak de eerste van de vijf hooggevoeligheden die opgemerkt wordt bij een hoogbegaafd kind, volgens Moll (Moll, z.d.) Deze kinderen zijn hoogsensitief en je ziet vaak dat ze andere dingen voelen dan de anderen om hen heen en dat ze goed de emoties van anderen

aan kunnen voelen. Deze hooggevoeligheid uit zich in het erg gehecht zijn aan een persoon of meerdere personen, plaatsen of dieren of in het erg verlegen kunnen zijn en het zich bewust zijn van de eigen gevoelens en emoties. Bij emotionele spanning kan deze hooggevoeligheid naar voren komen in de vorm van klachten als hoofdpijn, buikpijn, zweethanden, slecht slapen, hartkloppingen of blozen en kan een kind heel erg vasthouden aan dingen die zijn gebeurd in het verleden. Het met de dood bezig zijn, depressie, angst, eenzaamheid, schuldgevoel of zelfmoordgedachten zijn dingen die voor kunnen komen bij kinderen die hooggevoelig zijn op emotioneel gebied. In de praktijk zie je vaak dat deze kinderen ergens heel extreem op kunnen reageren en dan vaak als reactie krijgen dat ze zich niet moeten aanstellen. Ook de bezorgdheid die zij hebben voor anderen, het medelijden hebben met anderen, allemaal dingen die in het dagelijks leven voor irritatie zorgen bij andere die deze hooggevoeligheid niet begrijpen (Moll, z.d.).

Deze kinderen hebben het nodig dat hun gevoelens, ondanks de intensiteit daarvan, geaccepteerd worden. Juist voor de mensen die niet heel emotioneel zijn, is dit nog wel eens lastig, maar als we de intensiteit accepteren en deze kinderen helpen te leren om te gaan met de problemen die zij daardoor tegen kunnen komen, moedigen we juist een gezonde groei aan. Ook kan het voor hen lastig zijn wanneer er wisselingen of veranderingen plaatsvinden in de omgeving, bijvoorbeeld de wisseling van een leerkracht. Bereid deze kinderen daarop voor en geef hen de ruimte om aan deze verandering te wennen, want dit heeft te maken met de gehechtheid die zij hebben aan een persoon en die ervoor zorgt dat het lastig is om deze los te laten en een nieuwe verbinding met iemand anders aan te gaan. Ook deze kinderen hebben het nodig dat de positieve aspecten regelmatig benoemd worden. Dit kun je doen door bijvoorbeeld tegen het kind te zeggen dat het om mensen geeft, dat het kind jou of iemand anders goed begrijpt of dat het kind zich bewust is van wat anderen op dat moment voelen. Daarbij is het ook bij deze hooggevoeligheid belangrijk dat het kind geholpen wordt om zijn gedrag aan te passen. Dit kan gedaan worden door hem te helpen om emoties te verwoorden en te delen met anderen of de emoties te uiten in een verhaal, tekening of gedicht. Deze kinderen moeten leren respect te hebben voor de emoties bij anderen, maar ook voor het gebrek aan emoties bij een ander. Je kunt het kind helpen door hem regelmatig stil te laten staan bij hoe hij zich voelt door vragen te stellen als; voel je je goed? Hoe voelt je buik/hoofd? Wat betekent dat gevoel? Enzovoort.

Al met al zijn de vijf overexcitabiliteiten, de hooggevoeligheden, die hoogbegaafde kinderen hebben, een onmisbaar deel van hun persoonlijkheid. De uiting van deze hooggevoeligheden moeten wij niet zien als gedrag wat in onze ogen vervelend of tot last is en waar de kinderen vanzelf weer overheen groeien, ondanks dat dit gedrag regelmatig pijnlijke of vervelende situaties op kan leveren. We moeten het, volgens Moll (Moll, z.d.) zien als een kwaliteit van die persoonlijkheid en als het fundament voor een verdere diepe emotionele ontwikkeling. Als leerkrachten, ouders of verzorgers hebben we wel de taak om deze kinderen te leren om hun gedrag aan te passen en hen bewust te maken van de invloed van hun gedrag op de mensen en kinderen om hen heen. Er moet niet vergeten worden dat, ondanks dat het soms lastig, uitdagend, onbegrijpelijk of pijnlijk is om met kinderen om te gaan die een hoge prikkelgevoeligheid hebben, het vooral een vreugde, gave en rijkdom in het leven is. Deze mensen genieten op een intense manier van liefde, schoonheid en vreugde en dat is als omstander heel mooi en inspirerend om mee te maken (Moll, z.d.). Stichting Leerplan Organisatie (SLO, Dabrowski, 2019) voegt daar nog aan toe dat het nodig is om je overexcitabiliteiten te accepteren en te integreren om op een prettige manier te kunnen leven.

Er wordt door verschillende onderzoeksgroepen in Europa nog onderzoek gedaan naar het ontwerpen en inzetten van een meetinstrument en het verspreiden en toegankelijker maken van het concept overexcitabilities en de Theory of Positive Disintegration van Dabrowski. (Jong, 2018)

2.4. ONDERZOEK IN NEDERLAND

Binnen het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek (CBO) wordt onderzoek gedaan naar verschillende aspecten die te maken hebben met hoofbegaafdheid en het CBO een zo goed mogelijk beeld verkrijgen van de onderwijsbehoeften die deze kinderen hebben.

Er lopen momenteel een aantal onderzoeken op het gebied van hoogbegaafdheid, waarvan de eerste onder de groepsonderzoeken en creativiteit valt. Bij dit onderzoek worden groepsonderzoeken uitgevoerd die een beeld geven van de onderwijsbehoeften van de kinderen door de creatieve vaardigheden die zij hebben in kaart te brengen. Dit wordt momenteel bij de CBO Groepsscreening gedaan met behulp van een test welke de Test for Creative Thinking – Drawing Production (TCT-DP; Jellen & Urban, 1989) genoemd wordt. Met dit onderzoek wordt gekeken naar de toegevoegde waarde van de TCT-DP in de groepsscreening van het CBO, waarbij het onderzoek (2009-2015) aantoont dat bij middelbare scholieren uit het eerste leerjaar is gebleken dat de TCT-DP een toegevoegde waarde heeft op de overige data die al verzameld worden door middel van de groepsscreening. Uit de resultaten van onderzoeken wordt duidelijk dat de TCT-DP iets anders meet dan andere meetinstrumenten in de CBO Groepsscreening, zoals de Schoolvragenlijst (SVL) of de Intelligentie Structuurtest (IST). Met de TCT-DP kunnen ook uitspraken gedaan worden over het creatief vermogen van de deelnemende kinderen. (CBO, 2016)

Naast dit eerste onderzoek loopt er binnen het CBO ook een onderzoek dat betrekking heeft op de CBO Gedragsvragenlijst voor Begaafde en Getalenteerde Leerlingen. Al in de jaren '90 heeft het CBO een vragenlijst ontworpen die door ouders en leerkracht werden ingevuld over het kind in het kader van psychologisch onderzoek. Deze lijst en resultaten werden gebruikt voor de intake of voor advies. In 2012 is de verzamelde informatie tot dan toe onderzocht door Lansink (2012) en is er een herziene lijst verschenen in 2013, waarbij verschillende versies naar voren kwamen voor zowel de leerkracht als de ouders en de leerling zelf. Ook deze vragenlijsten zijn herzien en in 2014 resulteerde dit in een nieuwe conceptvragenlijst. Deze vragenlijst is verder onderzocht, waarvan een artikel nog in ontwikkeling is. (CBO, 2016)

Een derde onderzoek wat momenteel loopt gaat over kindertekeningen. Met dit onderzoek wordt in samenwerking met de universiteit van Tilburg gekeken naar menstekeningen van kinderen, welke geanalyseerd worden en waarin gezocht wordt naar specifieke elementen die kenmerkende zijn voor de tekeningen van hoogbegaafde kinderen. Het doel van dit onderzoek is om een instrument te ontwikkelen waarmee een gestructureerde analyse over de menstekeningen van de kinderen kan worden gedaan, zonder dat er een 'teken-IQ' berekend wordt. Hiermee hopen ze een bijdrage te kunnen leveren aan de signalering van kinderen voor wie het reguliere curriculum onvoldoende uitdaging biedt, bij voorkeur bij kinderen met een voorschoolse leeftijd, waarbij betrouwbaar testen niet of moeilijk mogelijk zijn, zodat er zo vroeg mogelijk onderwijs op maat toegepast kan worden. (CBO, 2016)

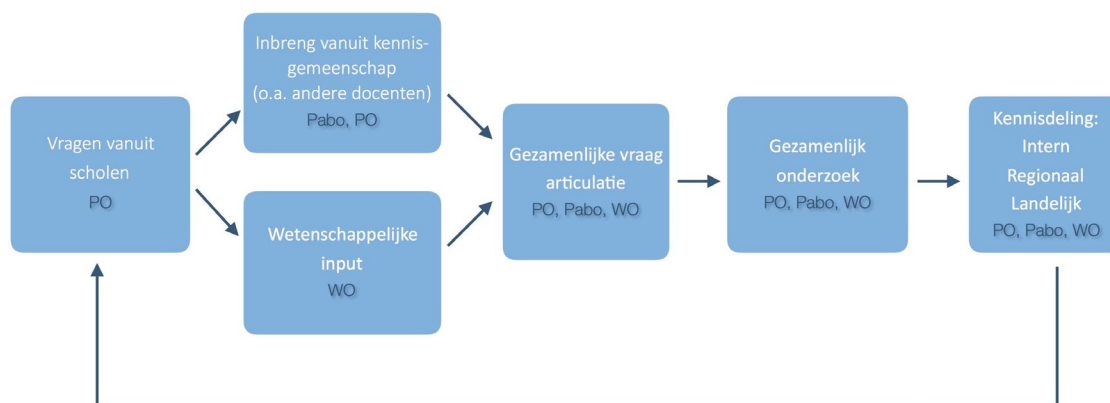
2.4.1. POINT 013

Het CBO werkt samen met een werkplaats voor onderwijsonderzoek met betrekking tot (hoog)begaafde kinderen in het basisonderwijs, genaamd POINT. POINT is de afkorting van Passend Onderwijs voor Ieder Nieuw Talent, waarbij 013 de regio Tilburg aangeeft. POINT013 wil wetenschappelijk onderzoek verbinden met de onderwijspraktijk, wetenschappelijk onderzoek waarbij de leerkrachten samen met de onderzoekers het onderzoek vorm gaan geven. Zij willen daarmee antwoord geven op vragen als; Waar is behoefte aan? Wat werkt en waarom? Er vindt een samenwerking plaats tussen elf basisscholen, Pabo Tilburg en de universiteiten van Nijmegen, Utrecht en Tilburg. Sinds de start van POINT in 2016 wilden zij twee jaar onderzoek doen waarbij zij zich richtten op de hoogbegaafde kinderen waarbij motivatie en signalering twee onderzoeksthema's waren die naar voren kwamen. Daarbij werkt POINT vanuit een aantal doelstellingen:

- Een duurzame professionele leergemeenschap vormgeven waarin, ook na afloop, duurzaam samengewerkt kan worden aan thema's die aansluiten bij passend onderwijs.
- Kennisontwikkeling voor scholen en pabo ontsluiten over signalering van jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong, een passende begeleiding van (hoog)begaafde kinderen.
- Leerkrachten (in opleiding) kennis en methodieken aanreiken, uitproberen en samen verder ontwikkelen om (hoog)begaafde kinderen te signaleren en passend te begeleiden.

(POINT013, Doelstellingen POINT, 2016)

Naast deze doelstellingen van POINT werken zij ook vanuit een bepaalde werkwijze welke hieronder in het schema wordt laten zien:

(POINT013, Doelstellingen POINT, 2016)

POINT013 maakt duidelijk dat de mindset een belangrijk onderdeel is wanneer we naar (hoog)begaafde kinderen kijken. De manier van kijken naar eigen talenten en vaardigheden is van groot belang voor hun verdere ontwikkeling. Wanneer een kind gelooft dat de intelligentie, talenten en vaardigheden vaststaan, dan heb je een fixed mindset volgens de theorie van Dweck (Dweck, 2006). Een growth mindset is de andere kant en dan gelooft een kind dat je je intelligentie, talenten en vaardigheden verder kunt ontwikkelen door hard te werken (Dweck, 2006). Volgens hem kan het label hoogbegaafd er dan ook voor zorgen dat een kind een fixed mindset krijgt, zij weten dat ze slim zijn en denken dat dit niet meer zal veranderen. Deze kinderen kunnen dan continu druk ervaren, waarbij ze het idee hebben dat ze zichzelf moeten bewijzen. Dit is een geval van fixed mindset waarbij tegenslagen ervoor kunnen zorgen dat deze kinderen gaan twijfelen aan hun eigen intelligentie en hun werk aanpassen of werk opzoeken waarbij falen vermeden wordt. Een kind met een growth mindset ziet een tegenslag niet als falen, maar weet dat hij van fouten kan leren en zal juist uitdaging opzoeken om hier vervolgens van te leren. Hierin is het belangrijk dat je als leerkracht feedback geeft die bijdraagt aan het stimuleren van een growth mindset bij het kind. (POINT013, POINT Passend Onderwijs voor Ieder Nieuw Talent, 2016)

Ook houdt POINT vast aan de drie basisbehoeften die ieder mens heeft als voorwaarde om gemotiveerd te zijn, namelijk de behoefte aan autonomie, competentie en verbondenheid. Een leerkracht die de autonomie van kinderen ondersteunt, houdt rekening met de gevoelens en opvattingen die zij hebben en geven keuzes en informatie zonder dat zij druk uitoefenen of heel controlerend zijn. Zo zorg je ervoor dat je als leerkracht het zelfstandig functioneren van kinderen bevordert. Je competent voelen is een tweede voorwaarde om gemotiveerd te zijn. Om dit als leerkracht te creëren is het belangrijk om vertrouwen en verwachtingen uit te stralen en een passende uitdaging aan te bieden. Bij het leren is het belangrijk om voldoende begeleiding en structuur te bieden, zo weten de kinderen wat er van hen verwacht wordt. Als laatste is het je verbonden voelen met anderen een voorwaarde voor een gemotiveerd kind. Het kan zijn dat een (hoog)begaafd kind zich soms onbegrepen voelt door de leerkracht of door klasgenoten of merkt dat zijn interesses niet altijd aansluiten bij de interesses van leeftijdsgenoten. Hierdoor kan het zijn dat de basisbehoefte aan verbondenheid niet voldoende wordt ondersteund. Het werken aan een goede relatie tussen kinderen in de klas en met de leerkracht is dus belangrijk. (POINT013, POINT Passend Onderwijs voor Ieder Nieuw Talent, 2016)

Volgens POINT is het voor (hoog)begaafde kinderen belangrijk om zelfregulerend te leren, dit is een vaardigheid die belangrijk is voor succesvolle leeruitkomsten. Hiermee bedoelen zij dat kinderen in staat zijn om hun eigen leerproces te plannen, te controleren, uit te voeren en bij te sturen als dat nodig is. Er zijn verschillende strategieën, de cognitieve, metacognitieve, hulpstrategieën en motivationele strategieën, die kinderen kunnen toepassen tijdens het leren. Leerkrachten kunnen de kinderen helpen bij het ontwikkelen van de zelfregulerende strategieën, 'leren leren'. Dit zorgt ervoor dat de prestaties verbeterd worden, maar ook dat de motivatie van kinderen verhoogd wordt. (POINT013, POINT Passend Onderwijs voor Ieder Nieuw Talent, 2016)

Hoofdstuk 3. Probleemstelling

Met het onderzoek wordt een bijdrage geleverd aan het oplossen van het praktijkprobleem op de X-school te X. Daarbij is het belangrijk dat een gericht onderzoeksdoel geformuleerd wordt om de komende tijd mee aan het werk te gaan en vanuit dit onderzoeksdoel een onderzoeksvraag voor het onderzoek te ontwikkelen. Door middel van het doen van dit onderzoek wordt eind module 4.2 een bijdrage geleverd aan het oplossen van het praktijkprobleem dat zich voordoet op de X-school te X.

Met dit onderzoek wordt de X-school ondersteund bij het vinden van een oplossing voor de invulling van het onderwijs aan (hoog)begaafde kinderen binnen de school. Op dit moment is er veel materiaal aanwezig en inzetbaar op de school, maar wordt het op verschillende manieren ingezet door de leerkrachten en niet met dezelfde hoeveelheid. Daarbij weten de leerkrachten van elkaar niet hoe er op dit moment invulling aan wordt gegeven en wordt door hen tijdgebrek als grootste struikelblok genoemd. Met dit onderzoek wordt gericht gekeken naar de behoeftes die de (hoog)begaafde kinderen op de X-school hebben om daarmee de school te ondersteunen in het vinden van de manier waarop er een doorgaande lijn binnen de school kan ontstaan en zo het gewenste resultaat. Dit onderzoeksdoel resulteert in de volgende hoofdvraag:

“Welke onderwijsbehoefte hebben de (hoog)begaafde kinderen uit de groepen drie tot en met acht van de X-school te X?”

Aan de hand van deze hoofdvraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- Wat is passend onderwijs?
- Wat is er in de literatuur te vinden over hoogintelligent zijn en hoogbegaafdheid?
- Hoe ervaren de (hoog)begaafde kinderen op de X-school het onderwijs bij hen op school momenteel?
- Waar lopen de leerkrachten van de X-school momenteel tegenaan op het gebied van (hoog)begaafdheidsonderwijs?

Er zullen aanbevelingen gedaan worden aan het team op de X-school die zij kunnen gebruiken ter verbetering van het (hoog)begaafdheidsonderwijs. Het onderzoek kan het team van de X-school ook gebruiken om de kennis te vergroten en nieuwe inzichten te verkrijgen wat betreft de (hoog)begaafdheid bij de kinderen op de school en de ervaringen van die kinderen met hoe het nu ingevuld wordt, zodat er vanuit daar op de juiste manier vorm en aandacht kan worden gegeven aan het (hoog)begaafdheidsonderwijs.

Zoals hierboven wordt beschreven, wordt verwacht een passend advies uit te brengen aan de school, wat betreft het hoogbegaafdheidsonderwijs. Dit komt tegemoet aan de wens die de school uitgesproken heeft. Belangrijk hierbij is dat er uiteindelijk een doorlopende lijn binnen de school ontstaat om de (hoog)begaafde kinderen op deze manier in hun hele basisschool periode zo goed mogelijk te kunnen begeleiden. Daarvoor is het noodzakelijk dat de leerkrachten een goed beeld hebben van de (hoog)begaafde kinderen bij hen in de klas en de behoefte die zij hebben om op deze manier zo goed mogelijk passend onderwijs aan te bieden. Ook zou de school moeten kijken naar de kennis van de leerkrachten op het gebied van (hoog)begaafdheid bij kinderen. De X-school zou passende cursussen aan kunnen bieden om de kennis van de leerkrachten op dit

gebied omhoog te brengen, zodat er op deze manier beter passend onderwijs verzorgd kan worden.

Er vindt wekelijks contact plaats met een leerkracht op de X-school die zich bezighoudt met het (hoog)begaafdheidsonderwijs op de school en binnen de stichting X waar de school onder valt. In een gesprek met deze leerkracht is een helder beeld verkregen van het probleem dat zich voordoet op de school en zijn in meerdere vervolgesprekken steeds verandering, afbakening van het onderzoek of nieuwe ideeën of adviezen besproken. Hierdoor wordt geprobeerd een zo goed mogelijke samenwerking met de school neer te zetten om hen op deze manier ook een zo passend mogelijke hulp te bieden. Voor de verdere verloop van het onderzoek is er regelmatig contact met mevrouw X, docent aan X locatie X. Ook met haar vindt wekelijks contact plaats over de voortgang van het onderzoek en wordt feedback en advies ontvangen voor het verdere verloop, welke toegepast kan worden in het onderzoeksplan.

Hoofdstuk 4. Onderzoeksaanpak

Het onderzoek vindt plaats op de X-school te X in de groepen drie tot en met acht onder de kinderen in deze groepen die naar de X gaan en dus onder de groep '(hoog)begaafd' vallen. Deze groep bestaat uit 25 kinderen. Tevens behoren tot de onderzoeksgroep de leerkrachten van groep drie tot en met acht van de X-school en de leerkracht die zich bezighoudt met het (hoog)begaafdheidsonderwijs binnen en buiten de school. Er wordt nu binnen de klassen door de leerkracht invulling gegeven aan aanvullend aanbod voor de gesignaleerde kinderen met materiaal dat aanwezig is om de school. Wanneer een leerkracht denkt dat een kind in aanmerking kan komen voor de X worden hierover gesprekken gevoerd met leerkracht, het kind en de ouders van het kind en moeten hiervoor door de ouders en de school vragenlijsten ingevuld worden over het kind en wordt vanuit hier gekeken of het nodig is dat het kind naar de X doorgestuurd wordt of niet.

Om de onderzoeksgroep van dit onderzoek te bepalen, zijn er verschillende overwegingen gemaakt. In een gesprek met de leerkracht op de stageschool werd duidelijk dat er rond de vijftientig kinderen schoolbreed naar de X gaan, maar dat daarnaast ook een aantal kinderen niet naar de X gaat, maar wel bij de groep gesignaleerde kinderen hoort. Een lijst van de gesignaleerde kinderen is te vinden in bijlage II, waarbij de kinderen die naar de X gaan, aangegeven worden met een plusje achter de naam. In overleg met de begeleidster op X is besloten om niet alleen de eindstagegroep 6 mee te nemen in dit onderzoek, wat eerst het plan was, maar deze hele groep om op deze manier van alle kinderen die door de school gesignaleerd zijn erachter te komen waar zij behoefte aan hebben en wat hun ervaringen nu zijn om hierdoor met dit onderzoek schoolbreed iets voor de school te kunnen betekenen. Een onderzoek onder een aantal van vijftientig moest realistisch zijn. De kleuters zijn hier buitengelaten omdat wij hier nog van een ontwikkelingsvoorsprong spreken en er met dit onderzoek gericht wordt op de tak (hoog)begaafde kinderen welke ook in aanmerking kunnen komen voor de X die kinderen toelaat vanaf groep 4. Omdat groep 3 de voorloper is van groep 4, is besloten om deze groep wel mee te nemen, omdat deze kinderen in het jaar dat volgt wel in aanmerking kunnen komen voor de X. In overleg met de stageschool is deze beslissing gemaakt.

Er zullen vragen gesteld worden onder collega's en de leerkracht die het aanspreekpunt is op de school wat betreft (hoog)begaafdheid en er zullen enquêtes afgenomen worden en gesprekjes gevoerd worden met kinderen. Voor het verkrijgen van deze informatie en het uitvoeren van de activiteiten zal toestemming gevraagd worden en samenwerking ingezet worden met de leerkracht die zich bezig houdt met het (hoog)begaafdheidsonderwijs binnen de school en de leerkrachten van de groepen drie tot en met acht. Er wordt vertrouwelijk omgegaan met data wat gedaan wordt door het anonimiseren van de namen van de kinderen en leerkrachten, zij zullen nooit met de volledige naam genoemd worden. Ook met antwoorden van de enquêtes en vragen aan leerkrachten wordt vertrouwelijk omgegaan.

In het schema hieronder wordt de onderzoeksaanpak beschreven door per deelvraag de methode van data-verzameling, het verwachte resultaat, de onderzoeksactiviteiten en onderzoeksinstrumenten, de eventuele ontwerpeisen en het proces van dataverwerking te beschrijven.

Deelvraag	Methode van data-verzameling	Verwacht resultaat	Onderzoeksactiviteiten	Ontwerpeisen	Dataverwerking
Deelvraag 1 Wat is passend onderwijs?	Bestuderen: Beschrijven Door het besturen van verschillende (theoretische) bronnen wordt beschreven wat het begrip passend onderwijs inhoudt.	Hierdoor wordt een goed beeld van Passend Onderwijs verkregen wat van belang is, omdat de school bewust vormgeeft aan Passend Onderwijs.	Literatuur en schoolgids bestuderen. Verwerken in theoretisch kader.	Niet van toepassing.	Kennis opdoen en verbreden. Opnemen in theoretisch kader.
Motivatie deelvraag 1:	Op de X- school wordt gewerkt vanuit Passend Onderwijs. Hier valt structureel aanbod voor (hoog)begaafde kinderen ook onder, dus het is belangrijk om te weten wat Passend Onderwijs inhoudt om vanuit die werkwijze en Wet Passend Onderwijs die ingezet is sinds 2014 onderzoek te doen en te werken.				
Deelvraag 2 Wat is er in de literatuur te vinden over hoogintelligent zijn en hoogbegaafdheid?	Bestuderen - Beschrijven - Vergelijken Door het bestuderen van verschillende theoretische bronnen en het beschrijven en vergelijken van	Door literatuuronderzoek te doen, wordt een duidelijk beeld verkregen van wat hoogintelligent zijn en hoogbegaafd zijn betekent. Op deze manier worden de betekenis en de verschillen van deze begrippen duidelijk.	Literatuur bestuderen. Verwerken in theoretisch kader.	Niet van toepassing.	Kennis opdoen en verbreden. Literatuur vergelijken. Opnemen in theoretisch kader.

begrippen, bronnen en
theorie doe ik kennis op.

Motivatatie deelvraag 2

De school werkt vanuit één punt en maakt niet direct onderscheid in hoogintelligent en hoogbegaafd. Toch is het voor het onderzoek belangrijk om deze betekenissen en verschillen te weten om vanuit de juiste blik onderzoek te doen en conclusies en aanbevelingen te kunnen doen.

Deelvraag 3

Hoe ervaren de (hoog)begaafde kinderen op de X- school de begeleiding van hun leerkracht momenteel?

Bevragen:

- Beschrijven
- Vergelijken
- Evalueren

Hiermee wordt duidelijk wat de ervaringen van de (hoog)begaafde kinderen zijn. Hieruit kan opgemaakt worden waar de goede punten liggen en wat verbeterpunten kunnen zijn.

Vragenlijst ontwerpen (met schaalvragen).

Vragenlijst afnemen/in de vorm van een gesprek afnemen.

Vragenlijst verwerken en analyseren.

Vragenlijst met gesloten vragen waarbij de kinderen antwoord geven in de vorm van een schaal van 1 t/m 5. De vragen worden gesteld op gebied van onderwijs en welbevinden. Dit moet gaan over de ervaringen die de kinderen hebben en over verbeteringen die zij zouden willen zien.

Deze vragenlijst wordt afgenomen bij de groep kinderen die door de leerkrachten gesignaleerd zijn en volgens hen onder de groep (hoog)begaafd vallen.

Vragenlijst verwerken en analyseren en vergelijken.

Uitkomsten verwerken in resultaten en conclusies.

Doormiddel van het bevragen van gesignaleerde kinderen hoop ik een duidelijke beeld te verkrijgen van de onderwijsbehoefte die zij hebben. Dit doe ik door de uitkomsten te beschrijven, te vergelijken met elkaar en ten slotte te evalueren en vast te stellen.

Motivatiedeelvraag 3

Dit is belangrijk om te weten, omdat de ervaringen van de kinderen meetellen en omdat zij vanuit hun leren goed aan kunnen geven wat ze nodig hebben en waar hun behoefte ligt. Vanuit daar kan ook gekeken worden naar wat er het beste aangeboden kan worden en op welke manier.

Deelvraag 4

Waar lopen de leerkrachten van de X-school momenteel tegen op het gebied van (hoog)begaafdheidsonderwijs?

Bevragen:

- Beschrijvend
- Vergelijkend
- Evaluerend

Doormiddel van het bevragen van de collega's wil ik een duidelijk beeld verkrijgen van de ervaringen die zij hebben en waar zij tegenaan lopen om met een zo passend mogelijke aanbevelingen te komen die voor zowel de kinderen als de leerkracht te realiseren zijn. Dit verkrijg ik door de uitkomsten en antwoorden te beschrijven, met elkaar te vergelijken en dit alles te evalueren.

Hierdoor wordt duidelijk hoe de leerkrachten het op dit moment ervaren en waar ze tegenaan lopen. Hiermee zal ook duidelijk worden wat er op dit moment goed gaat en wat verbeterpunten kunnen zijn.

Vragen opstellen voor de leerkrachten.

Kijken of deze beantwoord worden met de gesprekken die met de hoogbegaafdheidscoördinator gevoerd zijn vlak voor en tijdens mijn onderzoek.

Antwoorden verwerken en analyseren.

Waar lopen de leerkrachten momenteel tegenaan? Wat willen zij graag weten als we het hebben over het (hoog)begaafdheidsonderwijs op de school?

Deze vragen stel ik aan alle leerkrachten van de Simon Havinga school.

De antwoorden en uitkomsten verwerken en analyseren.

Uitkomsten verwerken in resultaten en conclusies.

Motivatiedeelvraag 4:

Dit is belangrijk om te weten, zodat de verbeterpunten duidelijk worden, de punten die goed gaan, vastgehouden worden en er, naast de kinderen, ook vanuit de leerkrachten gekeken wordt naar een passende oplossing voor de invulling.

4.1 HET TIJDPAD

Module 2/Week:	Wat moet er af zijn en/of worden ingeleverd?	Wat houdt het in?
2.1	-	Gesprek op de stageschool over het onderwerp van het onderzoek. College 1 over de schoolminor op X.
2.2	Literatuurverkenning	Gesprek met scriptiebegeleider X. Gesprek met begeleider stageschool.
2.3	Probleemanalyse, beschrijving van het praktijkprobleem	Ik heb het praktijkprobleem beschreven met behulp van de 5xW + H-methode.
2.4	Probleemstelling met voorlopige hoofd- en deelvragen	Het doel van het onderzoek is beschreven en de hoofdvraag en bijhorende deelvragen zijn geformuleerd.
2.5	-	Bezig met theoretisch kader.
2.6	Theoretisch kader	Er is onderzoek gedaan naar relevante literatuur en het theoretisch kader is helder beschreven met behulp van diverse, recente en betrouwbare bronnen.

2.7	-	Bezig met de onderzoeksaanpak.
2.8	De onderzoeksaanpak	De onderzoeksaanpak is op een duidelijke manier beschreven en de onderzoeksactiviteiten zijn opgenomen in een uitgewerkt tijdpad.
2.9	Het onderzoeksplan (1^e inlevermoment)	Beschrijving praktijkprobleem, theoretisch kader, probleemstelling, beschrijving van de onderzoek aanpak en te gebruiken onderzoeksinstrumenten.
2.10	-	Feedback van het eerste inlevermoment verwerken.
2.11	Het onderzoeksplan (2^e inlevermoment)	Beschrijving praktijkprobleem, theoretisch kader, probleemstelling, beschrijving van de onderzoek aanpak en te gebruiken onderzoeksinstrumenten.
2.12	Uitvoeren en analyseren onderzoeksactiviteit	Het onderzoeksinstrument wordt uitgevoerd op de stageschool en wordt geanalyseerd.
2.13	Resultaten, conclusies, aanbevelingen en discussie	De uitkomsten en resultaten van de onderzoeksactiviteit worden beschreven en vanuit daar worden conclusies getrokken, aanbevelingen gedaan en discussiepunten geformuleerd.

2.14

Het onderzoeksrapport

Het volledige afstudeeronderzoek met onderzoeksplan, resultaten, conclusies, aanbevelingen, discussiepunten en samenvatting is volledig en voldoet aan de criteria.

4.2 HET ONDERZOEKSINSTRUMENT

Om antwoord te verkrijgen op de vraag ‘Hoe ervaren de (hoog)begaafde kinderen op de X-school het onderwijs bij hen op school momenteel?’ is er onder de kinderen die naar de X gaan een enquête afgenomen, welke te vinden is in bijlage III. Het doel van deze enquête was om een duidelijk beeld te krijgen van de ervaringen van de kinderen momenteel. Om structuur te geven aan de enquête is ervoor gekozen om de vragen uit de enquête op te delen in vier verschillende blokken van vragen die bij elkaar horen:

- Leerkrachtgedrag
- Inhoud
- Manier van werken
- De overexcibilities

In bijlage IV zijn de vragen uit de enquête met de bijhorende deelonderwerpen terug te vinden. Omdat de vragen door kinderen ingevuld moest worden, is de vragenlijst niet te uitgebreid gemaakt, zodat de nauwkeurigheid gewaarborgd zou worden. Om deze zelfde reden is er ook voor gekozen om de enquête onder de kinderen van de groepen 3 tot en met 5 onder begeleiding af te nemen om te voorkomen dat zij de vragen niet zouden begrijpen of het invullen van de schaal als lastig zouden ervaren. Onder begeleiding zouden de uitkomsten toch zo betrouwbaar mogelijk zijn. Omdat deze enquête onder een groep van 24 kinderen afgenomen zou worden, is ervoor gekozen om gesloten (schaal)vragen te stellen, zodat deze eenvoudig te analyseren zouden zijn. Schaalvragen zijn vragen die gesloten zijn en waarbij een stelling beoordeeld wordt door de kinderen op basis van een schaal met twee uiterste waarden en een aantal tussenliggende waarden. In dit geval is gekozen voor een vijfpuntsschaal. Hier is voor gekozen omdat het in deze enquête gaat om meningen en beoordelingen van kinderen en zij met een vijfpuntsschaal minder geneigd zijn om uitersten in te vullen. Wanneer er meer dan drie tussenliggende waarden toegevoegd zouden worden, zou het mogelijk onoverzichtelijk kunnen worden voor de kinderen.

Als basis voor het ontwerpen van de enquête is de vragenlijst voor begaafde kinderen van de Boer (de Boer, 2011) gebruikt. Deze vragenlijst is gemaakt op basis van literatuur en had als doel na te gaan wat vanuit het perspectief van de kinderen een goede leerkracht is. Omdat dit een onderdeel van dit onderzoek is, zijn de vragen als richtlijn gebruikt en is er het een en ander aangepast en toegevoegd. Zo begonnen de vragen uit de vragenlijst van de Boer (de Boer, 2011) allemaal met: *De fijnste juf/meester....* Hiermee werd de stelling die begint met ‘de fijnste’ al in een richting geduwd waar de enquête van het onderzoek voor de X-school niet naar toe moest gaan. Door de vragen die de Boer (de Boer, 2011) gesteld heeft te neutraliseren, wordt het meer bij het kind gehouden. De vragen worden in de enquête voor de kinderen van de X-school vanuit de ‘ik’ gesteld.

Voor de kinderen van de groepen 6 en 7 is aan het begin van de enquête kort toegelicht wat het doel is van de enquête om ervoor te zorgen dat de kinderen het zo eerlijk en serieus mogelijk invullen en het zien als een kans om hun mening te delen, zodat er met de uitkomsten eventueel iets gedaan kan worden.

Onder de kinderen van de huidige groep 8 is de enquête niet afgenomen. Dit is gedaan omdat de resultaten van de enquête dan van de kinderen zullen zijn die volgend jaar ook nog op deze school zitten en dat er eventueel gehandeld kan worden vanuit de behoefte van deze kinderen.

Hoofdstuk 5. Resultaten

Er zijn deelvragen opgesteld om antwoorden te verkrijgen op de hoofdvraag “Welke onderwijsbehoefte hebben de (hoog)begaafde kinderen uit de groepen drie tot en met acht van de X-school te X?”. De manier van dataverzameling zou plaatsvinden door middel van verschillende instrumenten, zoals gesprekken met leerkrachten en een enquête onder de kinderen die naar de X gaan. Nu bleek dat vlak voor de start van het onderzoek er met alle leerkrachten binnen de school gesprekken gevoerd waren over de aanpak van (hoog)begaafdheid in de klas. Hierin is besproken wat de leerkrachten momenteel doen met de (hoog)begaafde kinderen in de klas, waar ze tegenaan lopen en wat hen zou helpen om dit te verbeteren. Omdat deze gesprekken heel recent plaatsgevonden hebben, is er besloten om niet nog eens met iedere leerkracht in gesprek te gaan, maar in gesprek te gaan met de leerkracht die deze gesprekken gevoerd heeft om de resultaten en uitkomsten te bespreken en deze mee te nemen in het onderzoek.

5.1 WAT IS PASSEND ONDERWIJS?

Wat passend onderwijs wil zeggen, is dat ieder kind onderwijs en een plek op school krijgt die past bij de kwaliteiten en de mogelijkheden die hij heeft, ook wanneer er extra ondersteuning nodig is. Sinds 1 augustus 2014 is de Wet Passend Onderwijs ingezet, waarin bovenstaande is geregeld. Wat we in deze wet kunnen lezen is dat ieder kind recht heeft op goed onderwijs, ook de kinderen die extra begeleiding, ondersteuning of uitdaging nodig hebben. Wat de wet doet, is de scholen zelf verantwoordelijkheid geven om ervoor te zorgen dat deze aandacht er voor de kinderen is binnen de school. Daarnaast wordt er samengewerkt om de zorgplicht, die tegelijk met de Wet Passend Onderwijs is ingevoerd, goed te vervullen. Deze samenwerking vindt plaats tussen de scholen voor het regulier onderwijs en de scholen voor het speciaal onderwijs in de regio. De zorgplicht maakt dat de school verantwoordelijk is voor het aanbieden van die passende plek voor ieder kind (SWV, 2018).

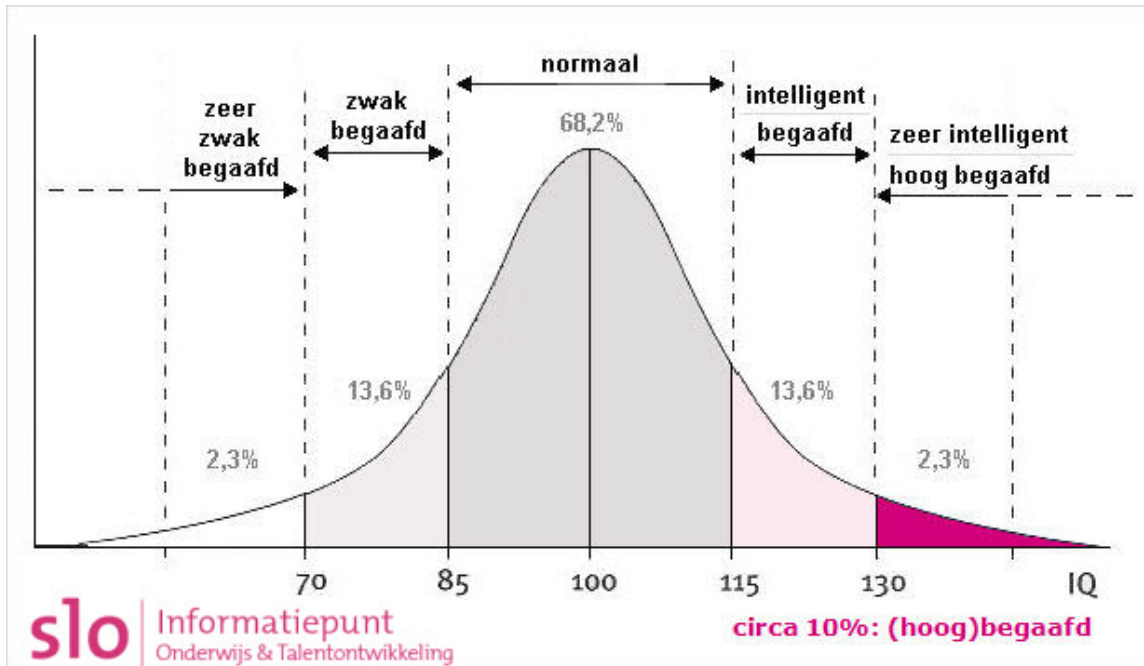
Volgens Kuipers (Kuipers, 2018) kan passend onderwijs zorgen voor een gedachte die zegt dat er voor ieder kind een passend aanbod kan worden gerealiseerd. Volgens hem is dit een misvatting en lukt het niet om voor ieder kind het ideale onderwijs te realiseren. Het kan zijn dat er een beeld van het perfecte onderwijs wordt gecreëerd, maar dit perfecte onderwijs bestaat niet, net zoals het perfecte leven of de perfecte ouder niet bestaat. Doormiddel van middelen en mensen wordt het onderwijs vormgegeven, maar hoeveel multimedia en moderne technologie je ook inzet of invoert, welke onderwijsvorm je ook kiest, daarmee is het volgens Kuipers (Kuipers, 2018) niet perfect. Hij schrijft dat het onderwijs in Nederland hoort bij een van de beste van de wereld en dat het aan de leerkracht is om de kwaliteit van dat onderwijs vast te houden en het te verbeteren daar waar dat nodig is. Door de interactie die de leerkracht met het kind heeft, wordt die kwaliteit bepaald. Vanuit daar beschrijft Kuipers (Kuipers, 2018) de volgende missie: we bieden zo passend *mogelijk* onderwijs. Dit is iets wat voor alle kinderen geldt, ook voor de (hoog)begaafde kinderen, wat in de praktijk betekent dat de afstemming tussen het onderwijsaanbod en de leerbehoefte van het kind zo passend mogelijk gemaakt moet worden.

5.2 WAT IS ER IN DE LITERATUUR TE VINDEN OVER HOOGINTELLIGENT ZIJN EN HOOGBEGAAFDHEID?

Lammers (Lammers van Toorenborg, 2014) maakt in haar boek duidelijk, door middel van een voorbeeld, dat maar twee á drie op de 100 kinderen hoogbegaafd zijn. Dit betekent dat er gemiddeld op een basisschool ongeveer zes hoogintelligente of hoogbegaafde kinderen zitten.

Volgens Morbé (Morbé, 2018) is de definitie van hoogintelligent als volgt: “een eigenschap of beter gezegd een normering van je cognitie.” Wanneer je hoogintelligent bent dan betekent dit dat je een Intelligentie Quotiënt (IQ) hebt van 130 of hoger (Lammers van Toorenborg, 2014). Op de afbeelding hieronder (SLO, Talent stimuleren, 2018) is de verdeling van het IQ in beeld gebracht. Hieruit kunnen we opmaken dat ongeveer 16 procent van de kinderen en volwassenen 115 punten of hoger scoort, waarvan ongeveer tien procent van de kinderen en volwassenen specifieke kenmerken laat zien van (hoog)begaafdheid, naast de hoge intelligentiescore (SLO, Talent stimuleren, 2018). Van die tien procent kunnen we uit de grafiek aflezen dat maar 2,3 procent daadwerkelijk hoogbegaafd is.

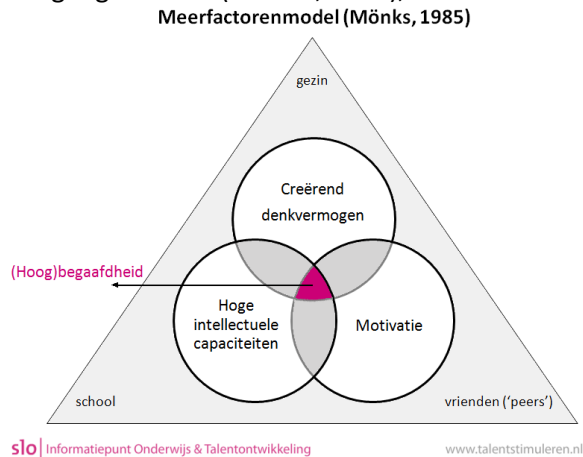
(SLO, Talent stimuleren, 2018)

Morbé (Morbé, 2018) geeft naast de definitie van hoge intelligentie de volgende definitie van hoogbegaafdheid: “Hoogbegaafdheid is een combinatie van eigenschappen, waartoe ook de eigenschap van hoogintelligent behoort.” Wanneer je hoogbegaafd bent, betekent dit ook dat je hoogintelligent bent, maar wanneer je hoogintelligent bent, betekent dit nog niet direct dat je ook hoogbegaafd bent, volgens Lammers van Toorenborg (Lammers van Toorenborg, 2014). Hoogintelligent zijn, betekent volgens Lammers (Lammers van Toorenborg, 2014) dus dat je een IQ hebt van 130 of hoger, maar hoogbegaafdheid bestaat volgens haar uit meerdere onderdelen: een IQ van 130 of hoger (de hoge intellectuele capaciteiten) én motivatie én het creërend denkvermogen, de persoonlijkheidsfactoren spelen bij hoogbegaafdheid dus ook een rol.

Wanneer je een hoge intelligentie hebt dan heb je uit jezelf het creatief denken al in je. De Amerikaanse professor Joe Renzulli heeft hiervoor een model bedacht wat het Triadisch Model wordt genoemd (Lammers van Toorenborg, 2014). Later heeft de Nederlandse professor Franz Mönks toegevoegd dat je vaak meer nodig hebt om talenten verder te kunnen ontwikkelen dan alleen een hoog IQ, motivatie en creatief denken. Hij heeft aan dit model de factoren uit de omgeving van een kind toegevoegd: de school, de vrienden en het gezin. Deze zijn volgens hem heel belangrijk, omdat dit volgens hem pas bij

een goede interactie met de sociale omgeving, waardoor de (hoog)begaafdheid zich op een gezonde manier kan ontwikkelen. Als het kind zich de sociale competentie voldoende eigen heeft gemaakt, kan dat tot stand komen. Mönks heeft daarom om het model van Renzulli deze factoren gezet en het de naam Triadisch Interdependentie Model gegeven (Lammers van Toorenborg, 2014). Het triadisch model van Renzulli en Monks is in Nederland de meest gebruikte definitie als we het hebben over hoogbegaafdheid (Gerven, 2002), waarvan het model hiernaast op de afbeelding te zien is.

(SLO, Talent stimuleren, 2018)

Toch is er niet een eenduidige definitie waarmee we hoofdbegaafdheid precies kunnen omschrijven, volgens Althuisen (Althuisen, 2014). Wanneer we het verschil tussen hoogintelligent zijn en hoogbegaafd zijn moeten omschrijven, dan is er één duidelijke overeenkomst en dat is de hoge intelligentie. Dit is een meetbare eigenschap, maar bij hoogbegaafdheid zijn er naast deze meetbare eigenschap ook eigenschappen waar we duidelijke verschillen bij zien (Althuisen, 2014).

5.3 HOE ERVAREN DE (HOOG)BEGAAFDE KINDEREN OP DE X-SCHOOL HET ONDERWIJS BIJ HEN OP SCHOOL MOMENTEEL?

Om antwoord te verkrijgen op deze deelvraag is onder de (hoog)begaafde kinderen van de groepen 3 tot en met 7, in totaal 24 kinderen, van de X-school een enquête afgenomen welke in bijlage III terug te vinden is. In bijlage IV zijn de verschillende deelonderwerpen van de enquête in een overzicht nog eens duidelijk weergegeven. Deze enquête is door de kinderen van de groepen 3 tot en met 5 onder begeleiding afgenomen en hebben de kinderen van groep 6 en 7 de enquête zelf ingevuld. Dit is gedaan om ervoor te zorgen dat de resultaten zo betrouwbaar mogelijk zouden zijn en dat de vragen op dezelfde manier geïnterpreteerd zouden worden. Middels deze enquête hebben de (hoog)begaafde kinderen hun ervaringen, wat betreft het onderwijs dat hen aangeboden wordt, kunnen delen.

Uit deze enquête is gebleken dat de meningen van de (hoog)begaafde kinderen uit de verschillende leerjaren uiteenlopen op de verschillende deelgebieden. In bijlage V zijn de uitkomsten van de enquête per groep en deelgebied in een staafdiagram weergegeven. Hieronder zal per deelgebied beschreven worden wat de resultaten van de enquête gebracht hebben, te beginnen met leerkrachtgedrag, vervolgens inhoud, daarna de manier van werken en tot slot het deelgebied overexcitabilites.

Wanneer we kijken naar de uitkomsten van de enquête onder het deelgebied dat gaat over leerkrachtgedrag kunnen we zien dat de kinderen het over het algemeen *heel erg mee eens* of *mee eens* zijn met de stellingen. Hieruit blijkt dus dat de (hoog)begaafde kinderen het belangrijk vinden op welke manier hun leerkracht voor de klas staat en aandacht voor hen heeft. Opvallend bij de stelling *ik voel mij prettig in de klas* is dat de meningen verdeeld zijn van *heel erg mee eens* tot *heel erg mee oneens*. Dit zelfde geldt voor de stelling *in de klas krijg ik genoeg aandacht van de meester of juf*. De helft van de kinderen voelt zich dus neutraal tot niet prettig in de klas en deze zelfde uitkomst zien we bij de stelling over de aandacht die zij krijgen van de meester of juf.

Het volgende deelgebied waar in de enquête naar gevraagd werd is inhoud. Uit de uitkomsten kunnen we concluderen dat de meningen van de kinderen bij deze stellingen erg uiteenlopen van *heel erg mee eens* tot *heel erg mee oneens*. Toch zien we dat wanneer we meer kritisch gaan kijken dat de gekozen

antwoorden van de kinderen voor het grootste gedeelte liggen tussen *neutraal* en *heel erg mee oneens*. Vooral bij de stellingen *we doen op school dingen waar ik veel van leer*, *we mogen dingen doen die passen bij wat ik kan* en *we mogen dingen doen waar ik enthousiast van word* staan de kinderen er neutraal in of zijn ze het er niet mee eens.

Het derde deelgebied waarover gevraagd werd in de enquête ging over de manier van werken. Ook hier zien we dat de meningen van de kinderen erg uiteenlopen. Het grootste gedeelte van de kinderen geeft op deze stellingen antwoord tussen de mogelijkheden *heel erg mee eens* tot *neutraal*. Toch is te zien dat bij de stellingen *ik mag op mijn eigen manier denken*, *ik mag op mijn eigen manier werken* en *ik mag op mijn eigen tempo werken* er steeds ongeveer een vierde van de kinderen het er niet mee eens is.

Het laatste deelgebied dat in de enquête naar voren kwam, was overexcibILITIES. In de theorie hebben we kunnen lezen dat de overexcibILITIES vaak terug te zien zijn bij (hoog)begaafde kinderen en dat ze zich hier vaak goed bij voelen, dit erg laten zien of hier veel mee bezig zijn. Wanneer we kijken naar de uitkomsten van de enquête op dit gebied zien we dat dat overeen komt met dat wat in de theorie genoemd wordt. De antwoorden liggen voor het grootste gedeelte voor de vier stellingen van dit deelgebied onder *heel erg mee eens* tot *neutraal*.

Aan het einde van de enquête werd de kinderen de volgende open vraag gesteld waarop zij antwoord konden geven: *dingen die ik anders zou willen zien of dingen die ik mis op school of in de klas*. Hieronder zijn de antwoorden, die gegeven zijn door de kinderen, op een rijtje gezet:

- *De juf moet meer naar mij luisteren (groep 3).*
- *De juf moet lief zijn (groep 3).*
- *Je moet lief zijn voor kinderen. Wanneer iemand iets fout doet, moet de juf niet direct boos worden. Dit gebeurt soms (groep 3).*
- *Op het plein moet de juf kinderen helpen als ze pijn hebben en niet gelijk weer weglopen (groep 3).*
- *De juf moet niet zo snel boos worden (groep 4).*
- *Rekenen moet moeilijker, ik vind het nu te makkelijk (groep 4).*
- *Eerste en tweede wereldoorlog (groep 5).*
- *Ik wil moeilijker werk en de juf legt niet goed uit (groep 5).*
- *Ik wil makkelijker werk en de juf moet minder streng zijn. Ze moet beter uitleggen (groep 5).*
- *Ik wil moeilijker werk en ik wil vaker geholpen worden (groep 5)*
- *Ik wil moeilijker werk. De juf moet minder streng zijn en moet mij vaker helpen als ik iets niet snap (groep 5).*
- *Ik zou graag wat moeilijker dingen willen doen, want ik moet veel dingen doen die voor mij te makkelijk zijn. Ik vind ook dat sommige kinderen veel praten en dat vind ik niet fijn. Ik vind dat sommige jongens wat enthousiaster mogen zijn tijdens creatief (groep 6).*
- *Ik vind het jammer dat juf niet altijd tijd heeft en ik vind het jammer dat sommige kinderen wel eens vervelend doen (groep 6).*
- *Er zijn twee kinderen die mij plagen, verder vind ik alles leuk (groep 7).*
- *Ik mis alleen muziek, verder mis ik niks (groep 7).*
- *Het is naar wens in de klas, maar soms wordt er gepest en dat wil ik niet (groep 7).*
- *Ik vind het leuk om creatief te denken, maar creatief zoals knutselen vind ik niet leuk (groep 7).*

5.4 WAAR LOPEN DE LEERKRACHTEN VAN DE X-SCHOOL MOMENTEEL TEGENAAN OP HET GEBIED VAN (HOOG)BEGAAFDHEIDONDERWIJS?

Voor het verkrijgen van een antwoord op deze deelvraag zijn er vragen opgesteld voor de leerkrachten van de X-school welke zij moesten beantwoorden. In eerste instantie was het de bedoeling dat de vragen onder de leerkrachten verstuurd zouden worden, zodat zij deze op een voor hen geschikt moment binnen een bepaalde tijd konden beantwoorden. Vanwege gesprekken die gevoerd zijn tijdens de start van het onderzoek met alle leerkrachten van de school die gingen over (hoog)begaafdheid en de ervaring die de leerkrachten hebben, is in overleg met de leerkracht die deze gesprekken gevoerd heeft, besloten om de leerkrachten niet nog eens min of meer dezelfde vragen voor te leggen. In samenwerking met deze leerkracht is antwoord verkregen op deze deelvraag door middel van het doornemen van de antwoorden en resultaten die uit de gevoerde gesprekken zijn gekomen.

Op de X-school wordt in de groepen 3 tot en met 8 door iedere leerkracht aandacht besteed aan de kinderen die meer aankunnen. Een aantal leerkrachten binnen de school houden zich extra bezig op het gebied van (hoog)begaafdheid en onderzoek naar hoe er op de school het beste en op een passende manier aandacht aan besteed kan worden.

Over het algemeen blijkt dat veel leerkrachten genoeg denken te hebben aan Snappet, wat op de school gebruikt wordt. Binnen Snappet kan differentiatie toegepast worden en hebben veel leerkrachten op de X-school het idee dat er op deze manier voldoende uitdaging aangeboden wordt voor de (hoog)begaafde kinderen in de klas. Op deze manier kunnen deze kinderen met moeilijkere lesstof aan de slag binnen het lesprogramma en werken alle kinderen op het zelfde moment aan dezelfde stof, maar wel op hun eigen niveau. Dit sluit aan bij het struikelblok 'tijdgebrek' wat door het grootste gedeelte van de leerkrachten genoemd wordt. Tijdgebrek zorgt ervoor dat het voor de leerkrachten als lastig wordt ervaren om de (hoog)begaafde kinderen in de klas die aandacht te geven die zij nodig hebben. Toch is er door de leerkrachten die zich extra bezighouden op het gebied van (hoog)begaafdheid binnen de school veel materiaal klaargezet, vooral digitaal, waar iedere leerkracht van de school bij kan komen en dat direct ingezet kan worden. Uit de gesprekken met de leerkrachten blijkt dat zij het toch lastig vinden om passend materiaal te vinden binnen deze omgeving voor de (hoog)begaafde kinderen en wordt aangegeven dat ze vaak niet goed weten hoe ze er mee om moeten gaan of hoe ze het een plek moeten geven binnen het rooster.

Er zijn dus verschillen te zien in de aanpak van de leerkracht. De ene leerkracht neemt genoegen met de differentiatie die binnen Snappet wordt aangeboden en een andere leerkracht zet het materiaal in wat binnen de digitale omgeving is klaargezet. Binnen dat tweede punt wordt het op verschillende manieren en niet met dezelfde hoeveelheid aangeboden wanneer de aanpak van de leerkrachten met elkaar vergeleken wordt.

Uit al deze gesprekken is gebleken dat er een doorgaande lijn mist binnen de school, omdat de leerkrachten van elkaar niet weten wat er op het gebied van (hoog)begaafdheid gedaan wordt binnen de groepen en in welke hoeveelheid en zij ieder op een eigen manier invulling geven aan het onderwijs aan (hoog)begaafde kinderen.

Hoofdstuk 6. Conclusies, aanbevelingen en discussie

Wanneer we terugkijken naar de verwachte uitkomst die beschreven staat in de probleemstelling, kan er geconcludeerd worden dat de hypothese op de geformuleerde hoofdvraag grotendeels in overeenkomst is met de conclusie en aanbevelingen die hieronder beschreven worden.

Een voorwaarde, welke genoemd is in de probleemstelling, was dat met dit onderzoek een bijdrage geleverd zou worden aan het ontwikkelen van een doorgaande lijn binnen de school op het gebied van (hoog)begaafdheidsonderwijs. Daarvoor was het noodzakelijk dat de leerkrachten een goed beeld hebben van de (hoog)begaafde kinderen bij hen in de klas en de behoefte die zij hebben om zo passend mogelijk onderwijs aan te bieden. Ook zou de school moeten kijken naar de kennis van de leerkrachten op het gebied van (hoog)begaafdheid bij kinderen. De X-school zou passende cursussen aan kunnen bieden om de kennis van de leerkrachten op dit gebied omhoog te brengen, zodat er op deze manier beter passend onderwijs verzorgd kan worden.

Nadat de deelvragen beantwoord waren, is er tot de volgende conclusie gekomen, waarmee antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek:

Hoofdvraag:

“Welke onderwijsbehoefte hebben de (hoog)begaafde kinderen uit de groepen drie tot en met acht van de X-school te X?”

In het theoretisch kader is beschreven wat Passend Onderwijs inhoudt. Dit wil zeggen dat ieder kind onderwijs en een plek op school krijgt die past bij de kwaliteiten en de mogelijkheden die hij heeft, ook wanneer zij extra ondersteuning nodig hebben. Ieder kind heeft recht op goed onderwijs, ook de kinderen die extra begeleiding, ondersteuning of uitdaging nodig hebben, zoals beschreven wordt in de Wet Passend Onderwijs (SWV, 2018). Kuipers (Kuipers, 2018) voegt daar nog aan toe dat het onderwijs in Nederland hoort bij een van de beste van de wereld en het is aan de leerkracht om de kwaliteit van dat onderwijs vast te houden en het te verbeteren daar waar dat nodig is. Volgens hem is het dan ook het belangrijkste om als leerkracht de basis op orde te hebben.

Met het vragen stellen aan de leerkrachten op de X-school was het doel om een duidelijk beeld te verkrijgen van hoe zij er op dit moment tegenaan kijken, waar zij tegenaan lopen en behoefte aan hebben en zo de verschillende meningen naast elkaar neer te leggen. Wat naar voren kwam tijdens de gesprekken met de leerkrachten op de X-school, is dat zij allemaal aandacht besteden aan de invulling van het onderwijs aan (hoog)begaafde kinderen bij hen in de klas, maar niet altijd goed weten hoe ze dit aan moeten pakken of hier precies invulling aan moeten geven. Daarbij is door de leerkracht die op dit moment aanspreekpunt is voor de leerkrachten als het gaat om (hoog)begaafdheid veel materiaal verzameld wat aangeboden kan worden aan de kinderen. Dit materiaal is allemaal digitaal te vinden en is bereikbaar voor iedere leerkracht. Toch valt op dat hier niet altijd mee gedaan wordt waar het voor bedoeld is of dat de leerkrachten niet goed weten waar ze het materiaal kunnen vinden of hoe en wanneer ze het in moeten zetten. Daarbij weten de leerkrachten van elkaar niet wat ze doen en mist de doorlopende lijn binnen de school. De leerkracht die aanspreekpunt is, merkt dat ook niet altijd alle leerkrachten dan om hulp vragen. Daarbij komt uit de gesprekken dat de leerkrachten tijdgebrek als grootste struikelblok zien.

Doormiddel van de enquête die onder de kinderen die naar de X gaan is afgenomen, wilde de onderzoeker een beeld verkrijgen van hoe de kinderen uit de groepen 3 tot en met 7 er op dit moment

in staan en waar zij behoefte aan hebben. Op dit moment krijgen de kinderen binnen hun eigen groep werk aangeboden wat past bij het niveau wat zij hebben.

Uit de enquêtes blijkt dat de meningen van de kinderen heel erg verschillen binnen de deelgebieden *inhoud* en *manier van werken* en dat de meningen dichtbij elkaar liggen binnen de deelgebieden *leerkrachtgedrag* en *overexcibilities*. Uit de enquêtes blijkt dus dat de kinderen over het algemeen vinden dat ze vaak niet de stof aangeboden krijgen die past bij wat zij kunnen of waar zij iets van leren en is een groot deel van de kinderen het niet eens met de stelling dat ze op hun eigen manier mogen denken en werken en dit op hun eigen tempo mogen doen. Onder het deelgebied leerkrachtgedrag is uit de uitkomsten af te lezen dat bijna alle kinderen het belangrijk vinden op welke manier hun leerkracht voor de klas staat en aandacht voor hen heeft. Hieruit komt ook dat niet alle kinderen zich even prettig voelen in de klas en vinden dat ze niet altijd genoeg aandacht krijgen van de meester of juf. De uitkomsten van de stellingen onder het deelgebied overexcibilities sluiten aan bij dat wat er in de theorie te vinden is over de overexcibilities. Het grootste gedeelte van de kinderen is het er dan ook mee eens dat ze het erg leuk vinden om dingen te onderzoeken en te ontdekken en om creatief bezig te zijn, graag dingen goed willen doen en toch ook bezig zijn met een andere wanneer hij of zij niet goed in zijn vel zit. Tot slot kunnen we uit de enquête concluderen dat een heel aantal kinderen het schoolwerk nu vaak nog te makkelijk vindt en veel bezig is met de houding van de leerkracht en de aandacht die zij van de leerkracht krijgen.

Voortkomend uit de conclusie zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Een aanbeveling kan zijn om als school onderzoek te doen en te kijken naar de kennis van de leerkrachten omtrent (hoog)begaafdheid en het onderwijs wat daarbij hoort en deze eventueel omhoog te brengen. Dit is een passende aanbeveling, omdat de kennis over (hoog)begaafdheid nodig is om (hoog)begaafde kinderen te kunnen signaleren, hen te leren begrijpen en hen vanuit daar op de juiste manier te kunnen begeleiden binnen passend onderwijs.
- Een tweede aanbeveling kan zijn om als leerkracht van een groep te kijken of er de mogelijkheid is om met de kinderen individueel in gesprek te gaan naar aanleiding van de afgenomen enquêtes. Dit is een passende aanbeveling, omdat op deze manier voor de leerkracht duidelijker wordt wat de onderwijsbehoefte van het individuele kind is. Met de enquêtes is gebleken dat sommige kinderen met de stellingen heel duidelijk zijn over hoe ze vinden dat het gaat op school of waar ze juist meer behoefte aan zouden hebben. Om zo passend mogelijk onderwijs aan te kunnen bieden, is het belangrijk om een goed beeld te verkrijgen van hoe de kinderen zich voelen in de klas en van waar ze behoefte aan hebben. De enquête zou gebruikt kunnen worden om opvallende uitkomsten te bespreken met een kind.
- Een andere aanbeveling kan zijn om het materiaal wat nu aanwezig is op school en digitaal aangeboden wordt te blijven gebruiken zoals dat nu gedaan wordt, maar dan met duidelijkere afspraken, waarin de ervaringen en meningen van de leerkrachten besproken en meegenomen worden. Op deze manier kan er een passende oplossing tot stand komen en komen alle leerkrachten schoolbreed op dezelfde lijn te zitten. Daarbij is het van belang dat het voor iedere leerkracht duidelijk is welk materiaal beschikbaar is en op welke manier dat ingezet moet of kan worden. Dit is een passende aanbeveling, omdat op dit moment het lesgeven aan (hoog)begaafde kinderen door de leerkrachten op verschillende manieren en met verschillende hoeveelheden wordt aangeboden en ingevuld. Door schoolbreed op één lijn te komen, zal er een sterkere samenwerking ontstaan en kunnen de leerkrachten doelgericht werken aan het verbeteren van onderwijs aan (hoog)begaafde kinderen.

Daarnaast is uit de gesprekken met de leerkrachten gebleken dat veel leerkrachten wel weten dát het materiaal er is, maar niet weten h oe ze er mee om moeten gaan en het lastig vinden om passend materiaal uit te zoeken en in te zetten.

Voortkomend uit deze conclusie is een suggestie geformuleerd voor een vervolgonderzoek. Wat de onderzoeker in een vervolgonderzoek zou kunnen doen, is zich verdiepen in het materiaal wat momenteel allemaal aangeboden wordt binnen de school en op welke manier en met welke hoeveelheden dit precies gedaan wordt in de verschillende groepen en of dit past bij dat wat de school wil bereiken of dat daar nog aanvulling of aanpassing gedaan kan worden. Daarbij zou eventueel gekeken kunnen worden naar andere manieren van aanbieden of invullen van het (hoog)begaafdheidsonderwijs binnen de school of andere methoden die ingezet zouden kunnen worden die aansluiten bij de doelen en wensen die de school heeft en welke naar tevredenheid zijn van de leerkrachten.

Hoofdstuk 7. Samenvatting

Op dit moment wordt er op de X-school te X aandacht besteed aan het verbeteren van het (hoog)begaafdheidsonderwijs binnen de school. Op dit moment wordt er door de leerkrachten individueel en in de eigen groep aandacht aan besteed, maar niet met dezelfde hoeveelheid en invulling, waardoor de doorgaande lijn binnen de school die ze graag zouden willen zien, gemist wordt. De vraag vanuit de school was om met het onderzoek en bijdrage te leveren aan het vinden van een oplossing om een doorgaande lijn binnen de school neer te zetten, waarbij voor de leerkrachten rekening gehouden is met het struikelblok tijdgebrek wat door hen genoemd wordt, maar welke ook aansluit bij de manier van leren en het niveau van de (hoog)begaafde kinderen.

Er is allereerst uitgebreid literatuuronderzoek gedaan naar Passend onderwijs waar ook op de X-school structureel aandacht aan besteed wordt, de betekenis van de begrippen hoogintelligent en hoogbegaafd en het verschil daartussen, het intelligentieonderzoek, de theorie van Dabrowski en Piechowski en de onderzoeken in Nederland die momenteel aandacht besteden aan dit onderwerp. De inzichten die zijn verkregen met het doen van dit literatuuronderzoek zijn gebruikt en ingezet in het vervolg van dit onderzoekstraject.

Er hebben gesprekken plaatsgevonden met de leerkracht van de X- school die voor de leerkrachten momenteel het aanspreekpunt is als het gaat over (hoog)begaafdheid. Aan de hand van deze gesprekken en de informatie die daarbij verkregen is, zijn vervolgens vragen voor een enquête aan de kinderen opgesteld. Ook is vanuit deze gesprekken een duidelijk beeld ontstaan van hoe de leerkrachten op de X- school momenteel aankijken tegen het onderwijs aan (hoog)begaafde kinderen en waar zij tegenaan lopen.

Uit de resultaten van het onderzoek kan geconcludeerd worden dat passend onderwijs wil zeggen, dat ieder kind onderwijs en een plek op school krijgt die past bij de kwaliteiten en de mogelijkheden die hij heeft, ook wanneer er extra ondersteuning of uitdaging nodig is. Uit de resultaten blijkt ook dat, naast de X waar de (hoog)begaafde kinderen van de X- school één keer in de twee weken naartoe gaan, binnen de verschillende leerjaren binnen de school ook de verschillende niveaugroepen zichtbaar worden door het, onder andere, besteden van aandacht aan de (hoog)begaafde kinderen. Verder is er onderzoek gedaan naar de ervaringen van de (hoog)begaafde kinderen binnen de school door middel van een enquête, waar de meningen nog uiteen lopen, en naar de ervaringen van de leerkrachten die op de X-school werken. De basisschool biedt momenteel digitaal materiaal aan wat ingezet kan worden door de leerkrachten aan de (hoog)begaafde kinderen in de eigen groep.

De conclusies naar aanleiding van de onderzoeksresultaten bij de leerkrachten is dat zij allemaal aandacht besteden aan de (hoog)begaafde kinderen binnen de eigen groep, maar niet altijd weten hoe ze dit op de juiste manier moeten doen en met welk materiaal. Daarbij weten de leerkrachten van elkaar niet wat ze doen en hoe er invulling aan gegeven wordt binnen de verschillende groepen en wordt zichtbaar dat de doorgaande lijn door de school mist. Daarbij geven de leerkrachten vooral aan dat tijdgebrek voor hen het grootste struikelblok is waar zij tegenaan lopen. Hierdoor wordt schoolbreed nog niet het gewenste resultaat opgeleverd als we het hebben over het (hoog)begaafdheidsonderwijs op de Simon Havinga school.

Tot slot worden op basis van alle conclusies de aanbevelingen beschreven en wordt de wijze van uitvoering voorgesteld, waarbij de volgende speerpunten naar voren komen: duidelijke afspraken maken tussen de leerkrachten omtrent de invulling en aanpak van het (hoog)begaafdheidsonderwijs,

verdiepen in de kennis van de leerkrachten rondom (hoog)begaafdheid en op zoek gaan naar een invulling waar alle leerkrachten mee uit de voeten kunnen en welke schoolbreed op een en dezelfde manier opgepakt kan worden door de verschillende leerkrachten om daarmee het gewenste resultaat te bereiken.

Hoofdstuk 8. Procesverslag

Het proces van dit onderzoek is weergegeven in het schema hieronder. In dit schema zijn de uitgevoerde activiteiten terug te vinden en de contactmomenten met de contactpersoon op de stageschool en de onderzoeksbegeleider binnen NHL Stenden te Leeuwarden. Tot slot zijn de leerpunten of punten waar tegenaan gelopen is ook meegenomen in dit procesverslag.

14 november 2018 (0,5 uur) (contactmoment met contactpersoon stageschool)	Op deze ochtend heb ik samen met de contactpersoon van mijn stageschool een gesprek gehad waarin ik meer een duidelijkere informatie hoopte te krijgen over het onderzoeksonderwerp wat zij mij voorgelegd hadden. In dit gesprek ben ik meer te weten gekomen over hoe er tot nu toe invulling gegeven wordt aan de leerstof voor (hoog)begaafde leerlingen, wat het probleem binnen de school is op dit moment en waar de school zelf is binnen het onderzoeken van mogelijkheden oplossingen op dit gebied.
15 november 2018 (3 uur) (contactmoment X in PBL groep met scriptiebegeleider)	Op deze ochtend volgende ik het eerste college van deze module, het inleidend college. Hierin werd veel verteld over het komende half jaar en over de invulling van de scriptie. Na dit informatie college gingen we in groepen uiteen, waardoor ook de begeleiders bekend werden. Met de begeleider gingen we in onze groep iedereen bij langs en werd er gekeken of iedereen al een onderwerp had. Bij elke student, zo ook bij mij, werd er gelijk al toegespitst en getrechterd om richting een kern van het onderwerp te gaan. Hier kwam ik erachter dat ik nog meer informatie nodig had van de stageschool om een goede hoofdvraag te kunnen formuleren en een probleemanalyse te omschrijven. Opdracht voor de volgende bijeenkomst op 23 november was dan ook dat er een probleemanalyse beschreven was en er nagedacht was over een hoofdvraag.
20 november 2018 (1 uur) (contactmoment met contactpersoon stageschool)	Na de college dag van 15 november heb ik een vervolggesprek met mijn begeleider van de stageschool gepland. Hierin heb ik de wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe vragen gesteld en heb vragen gesteld die het probleem duidelijk in kaart zouden brengen, zodat ik na dit gesprek wist wat er van mij verwacht werd en waar ik mij precies op ga richten tijdens dit onderzoek. Samen met haar heb ik gekeken hoe ik het probleem zo kon trechteren dat het voor mij een haalbaar en te realiseren onderzoek werd. Na dit gesprek wist ik hoe ik verder kon en waar ik mij precies op ging focussen tijdens het onderzoek.
21 november 2018	Samen met een medestudent heb ik op X gewerkt aan mijn onderzoek. Ik heb nagedacht over het probleem en de vragen wie, wat, waar,

- (5 uur)** wanneer, waarom en hoe beantwoord en vervolgens uitgewerkt tot de probleemanalyse. Daarnaast heb ik een voorlopige hoofdvraag geformuleerd en heb ik gekeken naar theorie die kan zou kunnen gebruiken.
- (zelfstudie)**
- 23 november 2018 Tijdens de contact moment met de begeleider hebben we als groep bij elkaar gezeten. We zijn iedereen bij langs gegaan om te kijken hoe ver iedereen op dat moment was en of we diegene verder konden helpen of nog tips hadden voor elkaar. Zo werd ook mijn onderwerp en hoofdvraag besproken. Ik had de hoofdvraag nu vanuit de leerkracht, maar kreeg de tip om vanuit de kinderen te werken. Daarmee heb ik mijn hoofdvraag dan ook aangepast. Na deze bijeenkomst wist ik waar ik mee verder kon en welke literatuur ik kon raadplegen. Tijdens deze bijeenkomst hebben we ook besloten dat we vanaf deze week individuele afspraken plannen met X voor de begeleiding van de scriptie in plaats van in de groep. Dit zal wekelijks zijn.
- (2 uur)**
- (contactmoment X in PBL groep met scriptiebegeleider)**
- 25 november 2018 Ik ben zelf verder gegaan met mijn hoofdvraag en de deelonderwerpen waar ik mij in wil verdiepen doormiddel van literatuur. In de dagen ervoor heb ik boeken uit de bieb kunnen halen die ik kan gebruiken, dus ik heb alvast literatuuronderzoek gedaan en ben mij ook gaan inlezen in deze boeken.
- (2 uur)**
- (zelfstudie)**
- 27 november 2018 Op deze dag had ik weer een afspraak gepland met mijn scriptiebegeleidster op X. Ik had een aantal vragen over onder andere de hoofdvraag, het onderzoeksinstrument en de breedte van het onderzoek. Ik heb hier ook besloten dat ik alle 25 kinderen pak die volgens de school binnen de (hoog)begaafdheidsgroep vallen en niet dat ik mij alleen focus op de bovenbouw. Het is juist interessant wanneer ik alle leeftijdsgroepen pak en deze kan vergelijken. Hiermee heeft zij mij goed kunnen helpen en vanuit dag gesprek kon ik goed verder met mijn literatuuronderzoek. Ik heb op school verder gezocht naar bruikbare literatuur en heb nog een aantal boeken toegevoegd die ik wil gebruiken voor mijn onderzoek.
- (1 uur)**
- (individueel contactmoment met scriptiebegeleider X)**
- 28 november 2018 Ik ben deze dag op stage verder gegaan met literatuuronderzoek en mijn onderzoeksverslag. Ik heb gekeken naar bruikbare literatuur en heb gekeken welke deelonderwerpen in wil meenemen. Het is een breed onderwerp dus ik heb steeds gekeken naar of ik op het juiste spoor bleef of dat ik al weer te veel erbij pakte.
- (6 uur)**
- (zelfstudie op de stageschool)**
- 29 november 2018 Ik heb vandaag weer gezocht in de bieb naar bruikbare literatuur voor mijn onderzoek en een heel aantal boeken verzamelt. Uit deze boeken

- (1 uur)** wil ik dan een selectie maken van de boeken waarvan ik denk dat ik deze het beste kan gebruiken voor mijn onderzoek.
- (zelfstudie)**
- 4 december 2018
(6 uur)
(contactmoment met contactpersoon stageschool en zelfstudie) Ik ben vandaag op de stageschool verder gegaan met het uitwerken van mijn onderzoek. Ik ben verder gegaan met het theoretisch kader en ben gestart met de probleemstelling. De vragen die ik had heb ik deze dag kunnen stellen aan mijn begeleidster op de stageschool. Zo heb ik na vandaag een beeld gekregen van de kinderen die bij die 25 horen en hoe deze zijn verdeeld over de verschillende groepen. Ook heb ik weer de hoofdvraag bij de begeleidster neergelegd om te controleren of het klopt met dat wat zij graag willen weten.
- 6 december 2018
(4 uur)
(individueel contactmoment met scriptiebegeleider X en zelfstudie) Vandaag stond er weer een afspraak gepland met mijn begeleider op X. Ik had niet veel vragen, maar wilde het met haar hebben over het onderzoeksinstrument wat ik in wil zetten en waar ik inmiddels meer idee bij had, de vraag die ik aan de leerkrachten wil stellen en het theoretisch kader. Na dit gesprek wist ik in hoeverre ik de verschillende onderdelen van het theoretisch uit ging werken, hoe ik verder aan de slag kon met het onderzoeksinstrument en heb ik door het gesprek helder gekregen wat ik aan de leerkrachten wil vragen. Na dit gesprek ben ik zelf samen met medestudenten op school verder aan de slag gegaan met het theoretisch kader. Wanneer ik vragen had, kon ik deze ook met hen bespreken.
- 12 december 2018
(5 uur)
(contactmoment met contactpersoon stageschool en zelfstudie) Ik ben op stage bezig geweest met het verder werken aan het theoretisch kader van mijn onderzoek en het verder formuleren van de probleemstelling. Ook had ik weer een contact moment met de contactpersoon op stage waar ik mijn vraag kon stellen over wat ik van de leerkrachten op de school wilde weten en of ik een lijst kon krijgen met de kinderen van de plusgroep op de school en hoe de verdeling over de verschillende leerjaren is. Na dit gesprek kon ik weer verder werken aan mijn onderzoek en heeft mij dit stof tot nadenken gegeven over het inzetten van het onderzoeksinstrument en de grootte van de groep kinderen die ik daarbij wil gebruiken.
- 13 december 2018
(5 uur) Ik heb op X verder gewerkt aan het theoretisch kader van mijn onderzoek. Dit heb ik samen met een medestudent, X, gedaan, zodat we elkaar konden helpen wanneer dit nodig was. Zij doet haar afstudeeronderzoek ook over hoogbegaafdheid dus veel theorie kunnen we met elkaar bespreken of kunnen we elkaar advies in geven.

(zelfstudie)

18 december 2018
(2 uur)
(zelfstudie)

Tijdens de zelfstudie heb ik kritisch gekeken naar dat wat ik tot nu toe heb gedaan en heb nog het een en ander aangevuld naar aanleiding van gesprekken of feedback van mijn begeleider. Met behulp van het boek *Praktijkonderzoek in de school* (Van der Donk, 2015) heb ik de probleemanalyse verder geformuleerd en heb ik een tijdpad gemaakt. Ik heb met de rubrics gekeken naar wat ik nog moest aanpassen aan mijn onderzoeksverslag.

19 december 2019
(7 uur)
(contactmoment met contactpersoon stageschool en zelfstudie)

Op de stageschool ben ik verder gegaan met het theoretisch kader en heb ik mij voorbereid op het gesprek wat in de middag zou plaatsvinden met de begeleider op X. Omdat dit de laatste week voor de kerstvakantie is, wil ik alles wat ik van stage, maar ook van mijn begeleider nog moet en wil weten rond hebben, zodat ik het onderzoeksplan in de kerstvakantie in zoverre af kan krijgen dat het na de kerstvakantie klaar is om in te leveren. Ik heb vandaag de lijst ontvangen met de namen van de kinderen die onder de groep vallen met een ontwikkelingsvoorsprong en hoe deze kinderen verdeeld zijn over de verschillende leerjaren. Ik heb met de begeleider op de stageschool besproken wat ik in de kerstvakantie ga voorbereiden en wat ik na de vakantie wil doen. Dit wil ik na de vakantie eerst weer met haar doornemen en kijken hoe dit op de beste manier uitgevoerd kan worden.

20 december 2018
(5 uur)
(zelfstudie)

Op school ben ik samen met een medestudent, X, weer bezig geweest met mijn onderzoeksplan. Ik heb verder gewerkt aan mijn theoretisch kader en in mijn verslag alle woorden 'ik' of 'de onderzoeker' weggehaald. De deelvragen die ik in ieder geval wil meenemen, heb ik verwerkt in mijn onderzoeksplan, omdat ik hier mee verder wilde en niet wilde wachten tot het contact moment met mijn begeleider op X. In het gesprek wil ik dan met haar bespreken of de deelvragen goedgekeurd zijn, zodat ik vanuit daar verder kan werken.

21 december 2018
(1 uur)
(individueel contactmoment met scriptiebegeleider X)

Ik heb mijn deelvragen laten keuren door mijn begeleider op X en vanuit mijn zelfstudie nog een aantal vragen gesteld over dingen waar ik tegenaan liep of ik keuzes in moest maken. Deze planning gaf mij rust en ik wist dat mijn planning om het na de kerstvakantie af te hebben voor het eerste inlevermoment realistisch was. Het boek *praktijkonderzoek in de school* (Van der Donk, 2015) heeft mij erg geholpen met de opbouw en invulling van de verschillende hoofdstukken en de afronding daarvan. Ik kon op deze manier, samen met de rubrics, mijn eigen werk controleren. Na het gesprek met mijn begeleider kon ik verder met het afronden van mijn theoretisch kader en kan ik de feedback die ik van haar heb gekregen verwerken.

- 29 december 2018
(1 uur)
(zelfstudie)
- Na het gesprek met mijn begeleider op X kon ik in de herfstvakantie verder met het uitwerken van mijn deelvragen. Ik ben vandaag bezig geweest met het uitwerken van de deelvraag over hoe er op dit moment onderzoek loopt op het gebied van hoogbegaafdheid in het onderwijs en wat daar momenteel precies aan gedaan wordt. Daarvoor kreeg ik als tip van mijn begeleider om op de site van Centrum voor Begaafdheidsonderzoek te kijken. Dit heb ik gedaan en hier kon ik de informatie vinden die ik nodig had voor het beantwoorden van de deelvraag over het onderzoek in Nederland.
- 3 januari 2019
(5 uur)
(zelfstudie)
- Omdat volgende week het eerste inlevermoment voor het onderzoeksplan is, ben ik vandaag bezig geweest met het afronden en klaarmaken van het onderzoeksplan. Ik heb het theoretisch kader afgemaakt en de onderzoeksaanpak verder beschreven. Daarnaast heb ik het tijdpad verder aangevuld tot en met het inleveren van het hele onderzoek, zodat ik een planning heb waar ik mij aan kan houden. Ik heb doelen per week gesteld, zodat wanneer ik mij daar aan houdt ik het onderzoek in de eerste weken van de eindstage kan inleveren. Ik merk dat het voor mij goed werkt wanneer ik weet waar ik naartoe werk en wat ik van mij zelf verwacht en wanneer. Het is een realistisch planning dus dit geeft motivatie om het ook met de eindstage af te ronden.
- 6 januari 2019
(8 uur)
(zelfstudie)
- Omdat deze week het eerste inlevermoment van het onderzoeksplan is, ben ik vandaag bezig geweest met het controleren van mijn hele onderzoeksplan. Ik heb controle gedaan op spellingsfouten en zinsopbouw, maar heb het verslag ook helemaal gelezen met de rubrics ernaast om te kijken of ik alles verwerkt had en voldeed aan de criteria. Dit betekende dat ik heel veel kleine dingen nog aangepast, veranderd of aangevuld heb. Punten die ik nog miste vanuit de rubrics heb ik toegevoegd en ik heb alles afgewerkt. Naast het verslag moest ik nog het onderzoeksinstrument verder uitwerken en klaarmaken voor beoordeling. Ik had voor mijzelf ook vragen geselecteerd die ik wilde gebruiken en meenemen en die mij bruikbaar en relevant leken voor mijn onderzoek. Ik heb daar nog eens kritisch naar gekeken om te kijken of ik met deze vragenlijst dat te weten kwam wat ik met deze vragenlijst te weten wil komen. Mijn begeleidster had mij voorbereid op dat het niet eenvoudig is om een goede vragenlijst te ontwerpen en dat je daarbij vaak goed bestaande vragenlijsten kunt gebruiken. Met deze tips ben ik aan de slag gegaan en heb ik ook het boek van Van der Donk gebruikt om informatie te verkrijgen over vragenlijsten met schaalvragen. Ik heb de vragenlijst klaargemaakt voor het eerste beoordelingsmoment.
- 8 januari 2019
(3 uur)
- Op de dag van het eerste inlevermoment voor het onderzoeksplan heb ik het onderzoeksplan ingeleverd bij mijn begeleider. Ik had voor de kerstvakantie al voor vandaag een afspraak met haar gepland om het

**(individueel
contactmoment
met
scriptiebegeleider
X en zelfstudie)**

onderzoeksinstrument te bespreken wat ik in de vakantie zou maken en voorbereiden. Zij wilde dit graag goedkeuren voordat ik het in de praktijk ging uitvoeren. In dit gesprek heb ik een aantal dingen aangepast in de vraagstelling en heb ik de vragen samen met haar iets meer in deelonderwerpen verdeeld, zodat het voor mij overzichtelijker en duidelijk werd. Op deze manier kon ik ook goed controleren of alles in de enquête naar voren kwam wat ik wilde weten. Dit gesprek heeft mij geholpen om inzicht te krijgen in bepaalde dingen, zoals vraagstelling en op welke manier dit over kan komen en heb ik veel geleerd over het maken van een enquête. Met een aantal kleine aanpassingen was de enquête goed gekeurd en kon ik verder met het uitvoeren ervan. Deze zelfde dag heb ik de aanpassingen gedaan en de enquête klaargemaakt. Vervolgens heb ik deze ook via de mail naar mijn begeleider op de stageschool gestuurd, zodat zij deze ook kon bekijken en eventuele tips kon geven voordat ik het aan de kinderen zou voorleggen.

14 januari 2019

(1 uur)

**(contactmoment
met
contactpersoon
stageschool)**

Vandaag was ik aanwezig op stage en heb ik nog even met mijn begeleider op de stageschool om tafel gezeten om de enquête door te spreken. Ook zij heeft deze goedgekeurd met als tip om voor de kinderen die de enquête zelfstandig invullen nog even een korte toelichten erbij te schrijven, zodat zij hem serieus invullen omdat ze dan weten waarvoor ze het moeten doen. Tijdens dit contactmoment heb ik ook met haar besproken wat mijn plan was voor de uitvoering ervan. Ik wil met de groepen 3 en 4 de kinderen de enquête onder begeleiding laten invullen, zodat ik eventueel kan helpen of dingen toe kan lichten. De kinderen vanaf groep 4 kunnen de enquête zelfstandig invullen. Ik heb na dit contact moment direct de leerkrachten van de groepen 3 en 4 opgezocht en gevraagd of het voor hen een probleem was dat ik aankomende woensdag de desbetreffende kinderen even een kwartiertje uit de klas haal. Het is voor mij mogelijk om de drie groepen in een keer te pakken, omdat het in totaal tien kinderen zijn. Ik heb met de leerkrachten een tijd afgesproken, zodat zij weten wanneer ik de kinderen kom ophalen of dat zij dit aan hun duo konden doorgeven.

16 januari 2019

(1 uur)

**(enquête
afnemen)**

Vandaag heb ik bij een deel van de kinderen de enquête afgenomen. Dit waren de kinderen van groep 3, en 4 in totaal 10 kinderen, want deze kinderen konden het naar mijn idee beter onder begeleiding en met hulp invullen om een betrouwbaar resultaat te krijgen. Ik ben met hen in een apart lokaal gaan zitten en ben met hen de vragen van de enquête bij langs gegaan en heb hen om toelichting of om voorbeelden gevraagd wanneer ze niet wisten wat ze in moesten vullen of wanneer ik wilde weten waarom ze een vraag op een bepaalde manier beantwoord hadden. Ik heb dit gedaan in twee keer, dus in twee groepjes van vijf, waardoor ik de kinderen individueel goed kon helpen of volgen. De enquêtes voor de groepen 6 en 7 heb ik deze zelfde dag afgeleverd bij de leerkrachten van de groep en kort uitgelegd waarom ik de enquêtes wil afnemen en voor welke kinderen dit is. Ik heb hen gevraagd of het

mogelijk is dat de kinderen dit deze week nog invullen, zodat ik het volgende week kan ophalen en de resultaten kan verwerken.

23 januari 2019 (1 uur) (enquête afnemen)	Vandaag heb ik met een aantal kinderen uit groep 5 de enquête afgenomen. Het was in eerste instantie mijn bedoeling dat deze kinderen de enquête ook zelfstandig in zouden vullen, maar de leerkracht van groep 5 gaf mij het advies om het ook met deze groep onder begeleiding in te vullen, omdat het voor hen anders toch nog wel lastig zou worden. Dit heb ik dus vandaag gedaan met een groepje van vier kinderen. Daarnaast heb ik vandaag de ingevulde enquêtes van de groepen 6 en 7 verzameld en heb ik in mijn eindstage groep 6 de enquête klassikaal afgenomen. Voor mij zelf vind ik het goed om te weten hoe alle kinderen uit de groep er momenteel in staan, zodat ik dit mee kan nemen tijdens mijn eindstage en hier aan het einde van het jaar op kan reflecteren en op terug kan kijken.
24 januari 2019 (1 uur) (individueel contactmoment met scriptiebegeleider X)	Ik had nog een aantal vragen over het verwerken van de enquêtes en het afronden van het totale onderzoek. Deze heb ik in het gesprek met mijn begeleider deze dag kunnen stellen. We hebben samen de enquêtes kort bekeken en vanuit daar gesproken over de verwerking daarvan. Na dit gesprek kon ik verder met het afronden van het laatste stukje van mijn onderzoek en het verslag daarbij.
26 januari 2019 (5 uur) (zelfstudie)	Ik ben bezig geweest met het verwerken van de uitkomsten van de enquêtes. Dit heb ik gedaan door iedere groep apart in grafieken te zetten, zodat er een overzichtelijk overzicht komt, waarin de antwoorden en uitkomsten terug te vinden zijn. Hiernaast ben ik in mijn verslag bezig geweest met het opnemen van een stukje over de enquête met de keuzes die ik daarbij gemaakt heb en waarom.
29 januari 2019 (1 uur) (zelfstudie)	Ik heb het laatste stukje van de enquêtes vandaag verwerkt in de grafieken en opgenomen in mijn onderzoeksverslag.
30 januari 2019 (3 uur) (zelfstudie)	Vandaag ben ik verder gegaan met het schrijven van de conclusie. Ik heb nu alle gegevens verzameld met betrekking tot de enquêtes en heb gekeken naar hoe ik het beste de uitkomsten van de enquêtes mee kan nemen in de conclusie en hoe ik vanuit daar aanbevelingen ga doen aan de school.

18 januari 2019 (5 uur) (zelfstudie)	Inmiddels heb ik mijn scriptie teruggekregen van het eerste inlevertmoment en ben vandaag bezig geweest met het verbeteren van de punten uit de feedback die ik gekregen heb. Vanuit deze feedback ben ik verder gaan werken met het schrijven van de resultaten en de conclusie en heb ik een start gemaakt met het formuleren van de aanbevelingen.
7 maart 2019 (3 uur) (zelfstudie)	Vandaag heb ik verder gewerkt aan het laatste deel van het onderzoekverslag; de resultaten, de conclusie en aanbevelingen. Ik heb de uitkomsten van de enquêtes naast elkaar neergelegd en heb gekeken of ik vanuit hier tot nu toe passende aanbevelingen heb gedaan of waar nog aanpassingen gedaan moeten worden. In de afgelopen weken heb ik ook geprobeerd om contact te zoeken met X en X, maar hier heb ik helaas geen reactie op gekregen. Wel heb ik gekeken naar informatie die ik van hen kan vinden of hoe zij te werk gaan en wat zij betekenen voor het hoogbegaafdheid onderwijs en dit meegenomen in mijn onderzoek.
12 april 2019 (2 uur) (zelfstudie)	Het laatste stukje van de samenvatting en de conclusie heb ik vandaag afgemaakt. Ik heb gekeken of alles compleet is en meegenomen is in de laatste hoofdstukken van het onderzoekverslag. Ik ga proberen nog contact op te nemen met de plekken waar ik eerder al informatie heb proberen op te vragen, maar waar dit tot nu toe nog niet gelukt is.
18 april 2019 (3 uur) (zelfstudie)	Vandaag heb ik contact opgenomen met verschillende scholen en instanties. Ik heb allereerst telefonisch contact gehad met X. Ik heb hen een aantal vragen gesteld die in het belang waren van mijn onderzoek. Daar werd uitgebreid antwoord op gegeven en ik werd door hen ook nog door gewezen naar hun locatie in X die zich specifiek richt op de basisschool leeftijd. Ik wist nog niet van deze locatie af dus ook hen heb ik een e-mail gestuurd. Dit werd geadviseerd omdat deze locatie geen receptioniste heeft en ik dus sneller antwoord zou hebben via de mail. Daarnaast heb ik telefonisch contact opgenomen met de hoogbegaafde school in X. Ik kwam in contact met de directeur die mij enthousiast en uitgebreid antwoorden gaf op mijn vragen. Deze gesprekken en het mailcontact heb ik verwerkt in een verslagje welke zijn opgenomen in de bijlagen.
26 april 2019 (2 uur) (zelfstudie)	Vandaag heb ik het verslag gecontroleerd op spelling, gekeken of het verslag goed in elkaar zat en of de bijlagen en inhoudsopgave klopte met dat wat in het verslag staat.

Hoofdstuk 8. Bibliografie

- Althuizen, M. (2014). *Een andere kijk op hoogbegaafdheid*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- CBO. (2016). *Lopende onderzoeken*. Opgehaald van Centrum voor Hoogbegaafdheidsonderzoek: <https://cbo-nijmegen.nl/lopende-onderzoeken-2/>
- Dweck, C. (2006). *Mindset: How you can fulfil your potential*. Hachette UK.
- Gerven, E. v. (2002). *Zicht op hoogbegaafdheid*. Utrecht : Uitgeverij Lemma .
- Jong, G. d. (2018). *De Positieve Desintegratie Theorie van Dabrowski*. Opgehaald van Pharos: <https://pharosnl.nl/de-positieve-desintegratie-theorie-van-dabrowski/>
- Kieboom, T. (2015). *Hoogbegaafdheid. Als je kind (g)een Einstein is*. Tiel: Uitgeverij Lannoo.
- Kieboom, T. V. (2010). *De hoogbegaafdheid survivalgids*. Gent: Abimo Uitgeverij .
- Kuipers, J. (2018). *Kei in hoogbegaafdheid: hét praktijkboek voor de leerkracht*. Drachten : Eduforce .
- Lammers van Toorenburg, W. (2014). *Hoogbegaafdheid, nou èn?* Amsterdam: Samsara Uitgeverij.
- Migchelbrink, F. (2008). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam : SWP.
- Moll, J. (z.d.). *Mixed Media*. Opgehaald van De intensiteit van hoogbegaafde kinderen: <http://www.mixed-media.info/hoogbegaafd/>
- Morbé, S. (2018, mei 31). *Specialist hoogbegaafdheid*. Opgehaald van Hoogintelligent versus hoogbegaafd: <https://www.specialisthoogbegaafdheid.nl/inzicht-signaleren/hoogintelligent/>
- POINT013. (2016). *Doelstellingen POINT*. Opgehaald van POINT013: <https://www.point013.nl/doelstellingen-point/>
- POINT013. (2016). *POINT Passend Onderwijs voor Ieder Nieuw Talent*. Opgehaald van POINT 013: <https://www.point013.nl/>
- Reuver, J. (2003). De WISC-RN als presenteerblaadje? Een onderzoek naar het vaststellen van schoolproblemen bij kinderen op basis van het verschil tussen hun verbaal en performaal IQ. *Doctoraalscriptie*. Leiden: Universiteit Leiden.
- SLO. (2018). *Talent stimuleren*. Opgehaald van Mönks : <https://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/theorie-modellen/monks>
- SLO. (2018). *Talent stimuleren*. Opgehaald van Hoge Intelligentie: <https://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/hoog-begaafdheid/hoge-intelligentie>
- SLO. (2019). *Dabrowski*. Opgehaald van Stichting Leerplan Ontwikkeling : <https://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/theorie-modellen/dabrowski>
- SWV. (2018). Opgehaald van Wat is Passend onderwijs?: <https://www.swvamsterdamdiemen.nl/wat-is-passend-onderwijs>
- Van der Donk, C. V. (2015). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Uitgeverij Coutinho .

Bijlagen

BIJLAGE I. VERSCHILLEN IN UITINGEN TUSSEN HOOGINTELLIGENT EN HOOGBEGAAFD.

Hoog-intelligent	Hoogbegaafd
Kent de antwoorden	Heeft altijd vragen
Is ervaren in het van buiten leren	Is een groot gisser (probeert uit de context af te leiden)
Is geïnteresseerd in objecten	Is een zeer nieuwsgierig onderzoeker
Is gefocust en oplettend in de les	Is diep mentaal en fysiek betrokken, soms afwezig, wegdromend
Houdt van simpele logica	Drijft op complexiteit
Houdt van woorden	Heeft vaak een ongewone, complexe woordenschat
Heeft goede ideeën	Heeft flitsende, gekke, onnozele en vreemde ideeën
Werkt hard	Probeert en test uit
Beantwoordt de vragen	Discussieert in detail, is kritisch, bewerkt stellingen
Presteert bovengemiddeld in de klas	Kan bovengemiddeld, maar ook gemiddeld of beneden gemiddeld presteren
Luistert met interesse	Laat sterke gevoelens en opinies zien
Leert gemakkelijk	Weet het vaak al
6 tot 8 herhalingen nodig voor meesterschap	Meesterschap na 1 tot 2 keer oefenen
Begrijpt ideeën	Ontwikkelt en bewerkt ideeën
Geniet van leeftijdgenoten	Prefereert vaak ouder gezelschap
Begrijpt de bedoeling of betekenis	Onderzoekt de toepassingen
Maakt zijn werk af	Start projecten
Kopieert nauwkeurig	Creëert nieuwe ontwerpen
Houdt van school	Geniet van leren
Technicus	Uitvinden
Is tevreden over eigen leren/kunnen	Is hoogst zelfkritisch

(Morbé, 2018)

BIJLAGE II. LEERLINGENLIJST GESIGNALEERDE KINDEREN VAN DE X

Groep 2/3

•
•

Groep 3

•
•

Groep 4

•
•

Groep 4/5

•
•

Groep 5

•
•

Groep 6 a

•
•

Groep 6/7

•
•

Groep 7/8

•
•

Groep 8

•
•

•
•

•
•

BIJLAGE III. ENQUÊTE ONDER DE KINDEREN

Mijn naam is:

Ik zit in groep:

Ik ben juf X, sommigen van jullie hebben mij misschien al gezien op school. Ik ben bijna klaar met mijn opleiding om juf te worden, maar voor het laatste stukje heb ik jullie hulp nodig. Ik doe een onderzoek wat gaat over begaafdheid en hoogbegaafdheid bij ons op school. Hiermee wil ik erachter komen wat jullie nu doen, hoe jullie vinden dat het gaat en wat jullie misschien anders zouden willen. Het zou mij erg helpen als jullie de vragen die hieronder staan invullen en dit serieus en alleen doen. Je moet deze vragen dus niet samen met iemand anders invullen. Vul de vragen zo eerlijk mogelijk in, dan kan ik iets doen met het resultaat. Zet bij elke vraag 1 kruisje.

Alvast bedankt!

Juf X

	Heel erg mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Heel erg mee oneens
Ik vind het belangrijk dat een juf of meester luistert naar mij wanneer ik iets te vertellen heb.					
Ik voel mij prettig in de klas.					
Ik vind het belangrijk dat een juf of meester geduldig is.					
Ik vind het belangrijk dat de juf of meester en de kinderen in de klas mij begrijpen.					
Ik vind het belangrijk dat ik in de klas goed geholpen word.					
Ik vind het fijn als het duidelijk is wat ik wel en niet mag of kan doen in de klas.					
Ik vind het belangrijk dat een juf of meester vrolijk is.					
In de klas krijg ik genoeg aandacht van de meester of juf.					

	Heel erg mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Heel erg mee oneens
De onderwerpen waar we mee bezig zijn of zijn geweest in de klas vind ik interessant.					
We doen op school dingen waar ik veel van leer.					
We mogen dingen doen die passen bij wat ik kan.					
We mogen dingen doen waar ik enthousiast van word.					

	Heel erg mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Heel erg mee oneens
Als ik iets niet snap, word ik vaak geholpen.					
Ik mag op mijn eigen manier denken.					
Ik mag op mijn eigen manier werken.					
Ik mag op mijn eigen tempo werken.					

	Heel erg mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Heel erg mee oneens
Ik vind het erg leuk om dingen te onderzoeken en te ontdekken.					
Ik vind het leuk om creatief bezig te zijn.					
Als ik iets doe dan wil ik dat het perfect is.					
Ik trek het mij altijd erg aan wanneer het niet goed gaat met iemand of als iemand niet lekker in zijn vel zit.					

Dingen die ik anders zou willen zien of dingen die ik mis op school of in de klas:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BIJLAGE IV. ENQUÊTE MET DE VERSCHILLENDE DEELONDERWERPEN

Leerkrachtgedrag

Ik vind het belangrijk dat een juf of meester luistert naar mij wanneer ik iets te vertellen heb.

Ik voel mij prettig in de klas.

Ik vind het belangrijk dat een juf of meester geduldig is.

Ik vind het belangrijk dat de juf of meester en de kinderen in de klas mij begrijpen.

Ik vind het belangrijk dat ik in de klas goed geholpen word.

Ik vind het fijn als het duidelijk is wat ik wel en niet mag of kan doen in de klas.

Ik vind het belangrijk dat een juf of meester vrolijk is.

In de klas krijg ik genoeg aandacht van de meester of juf.

Inhoud

De onderwerpen waar we mee bezig zijn of zijn geweest in de klas vind ik interessant.

We doen op school dingen waar ik veel van leer.

We mogen dingen doen die passen bij wat ik kan.

We mogen dingen doen waar ik enthousiast van word.

Manier van werken

Als ik iets niet snap, word ik vaak geholpen.

Ik mag op mijn eigen manier denken.

Ik mag op mijn eigen manier werken.

Ik mag op mijn eigen tempo werken.

Overexcibilities

Ik vind het erg leuk om dingen te onderzoeken en te ontdekken.

Ik vind het leuk om creatief bezig te zijn.

Als ik iets doe dan wil ik dat ik dat
helemaal goed doe.

Ik trek het mij altijd erg aan wanneer
het niet goed gaat met iemand of als
iemand niet lekker in zijn vel zit.

Dingen die ik anders zou willen zien of dingen die ik mis op school of in de klas:

.....

.....

.....

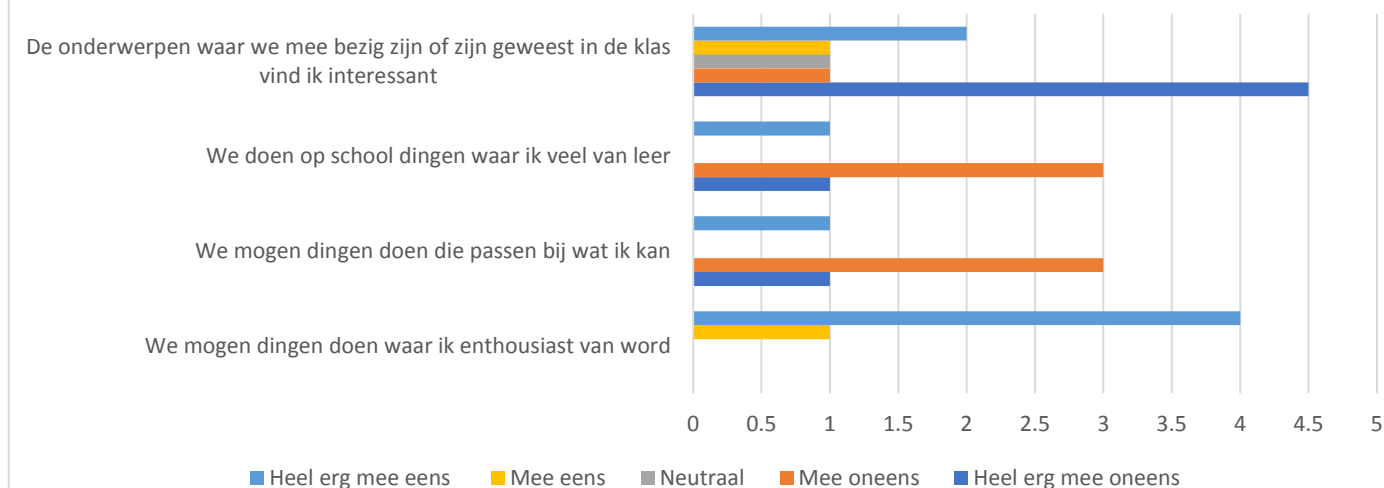
.....

BIJLAGE V. UITKOMSTEN ENQUÊTES

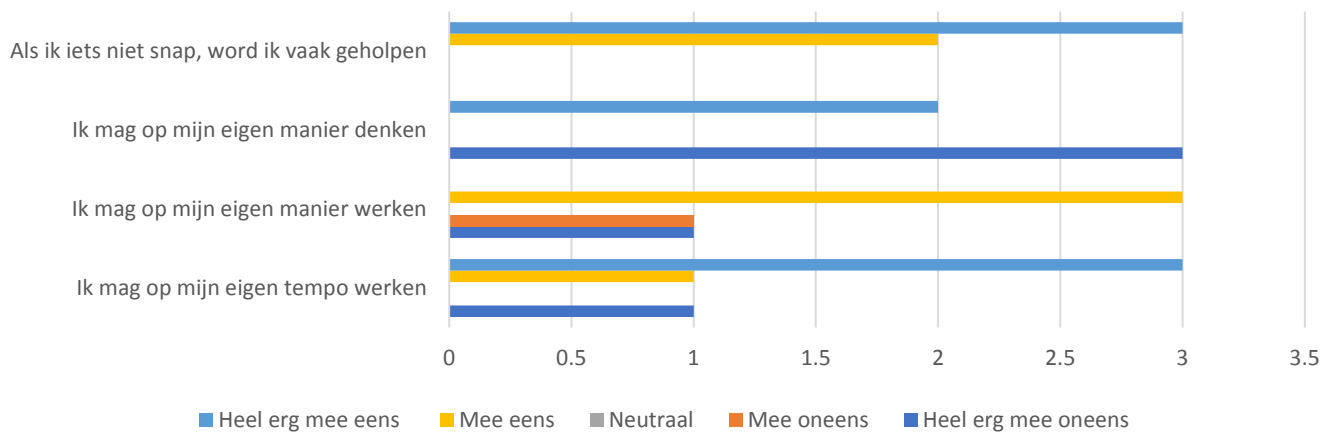
Vragen over leerkrachtgedrag - groep 3

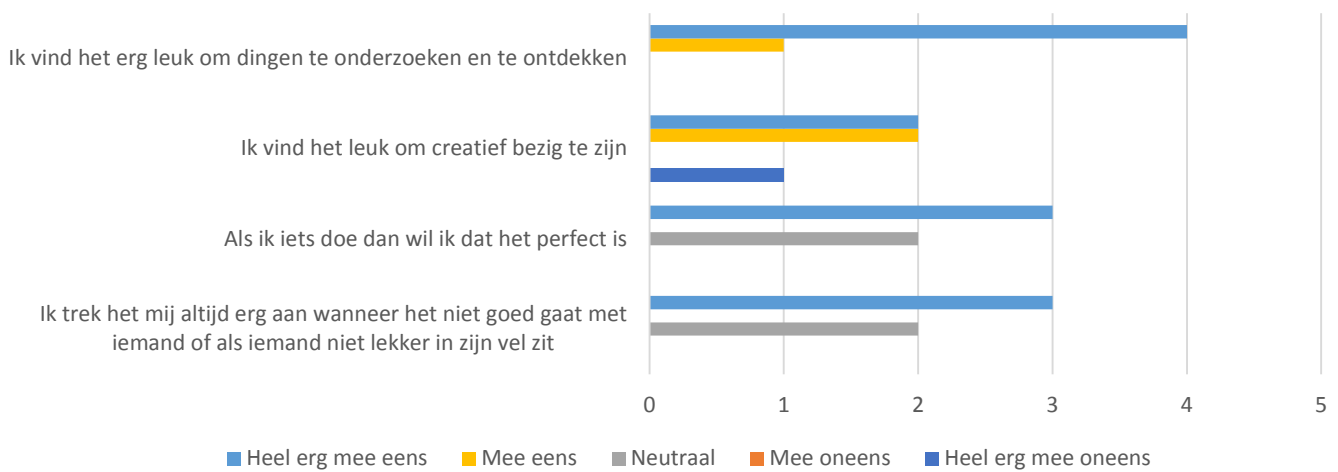
Vragen over inhoud - groep 3

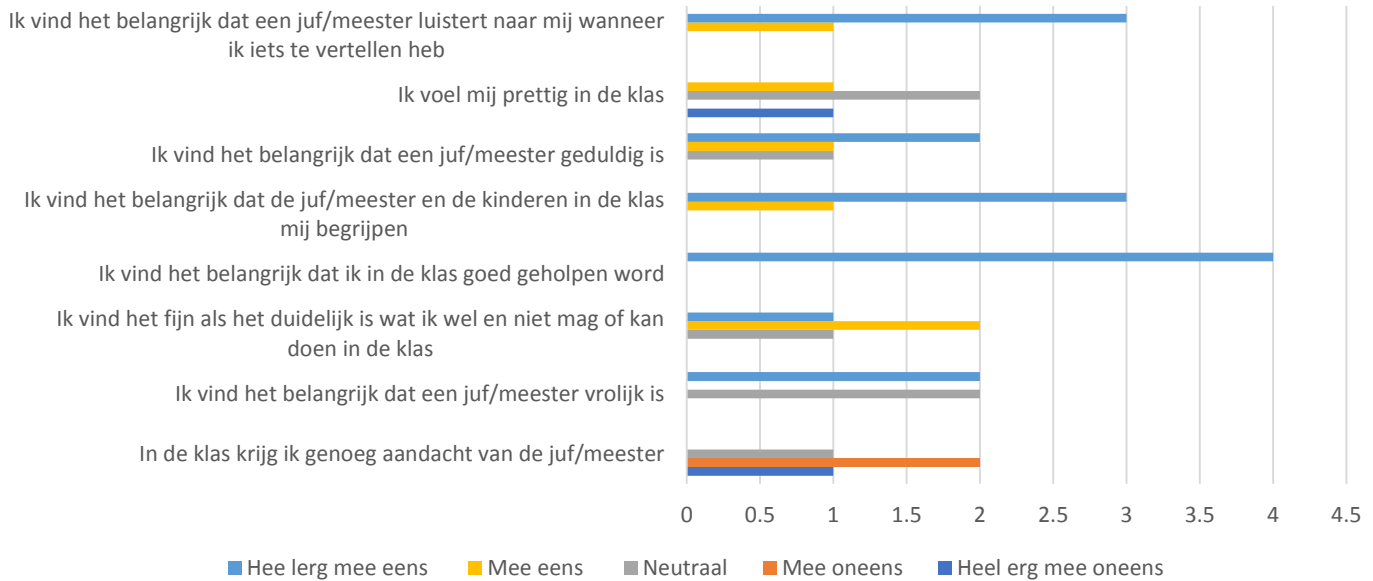
Vragen over de manier van werken - groep 3

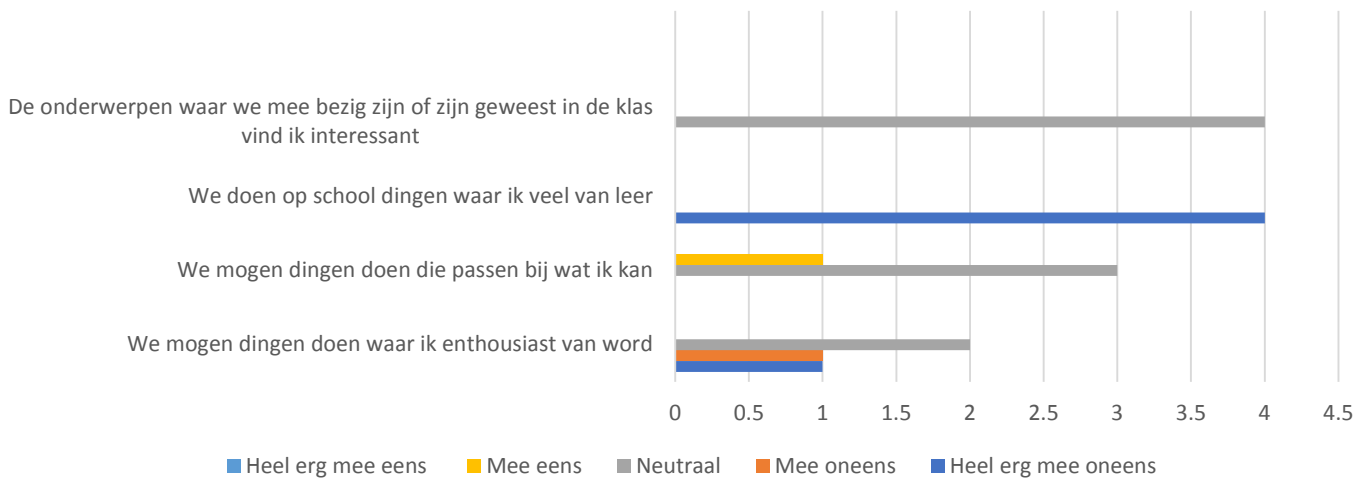
Vragen over de overexcibilities - groep 3

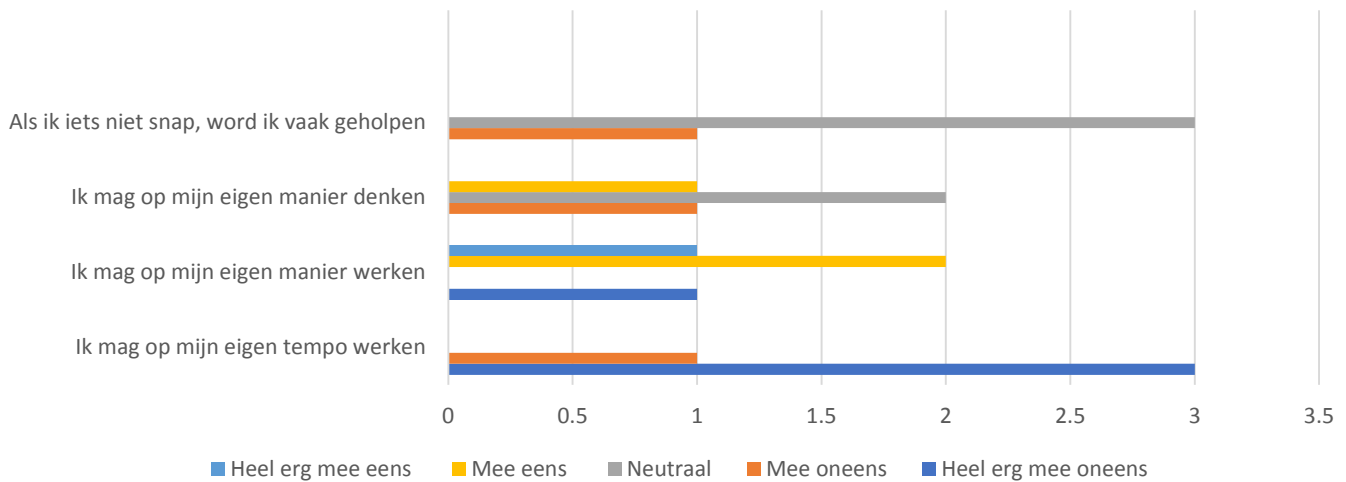
Vragen over leerkrachtgedrag - groep 4

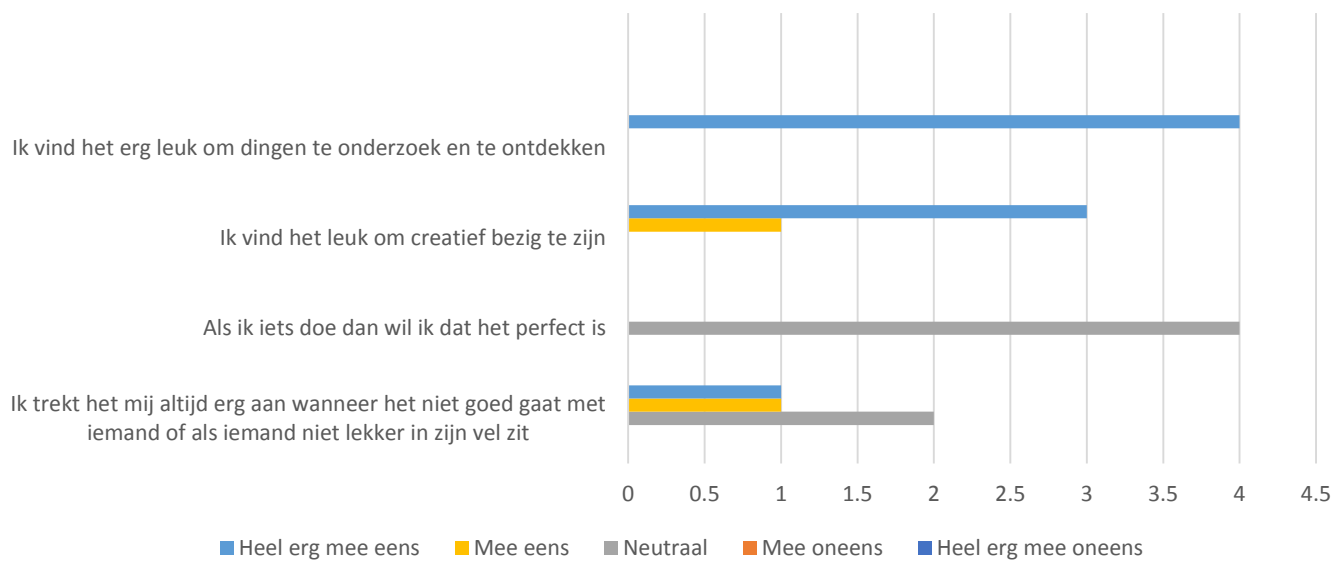
Vragen over de inhoud - groep 4

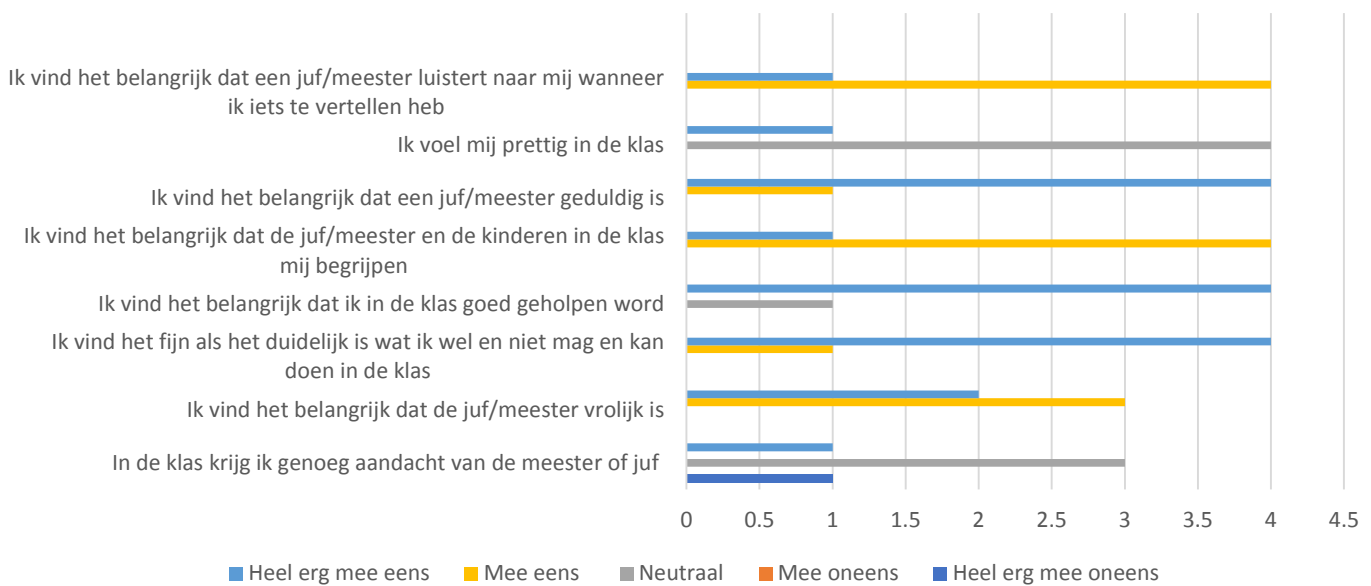
Vragen over de manier van werken - groep 4

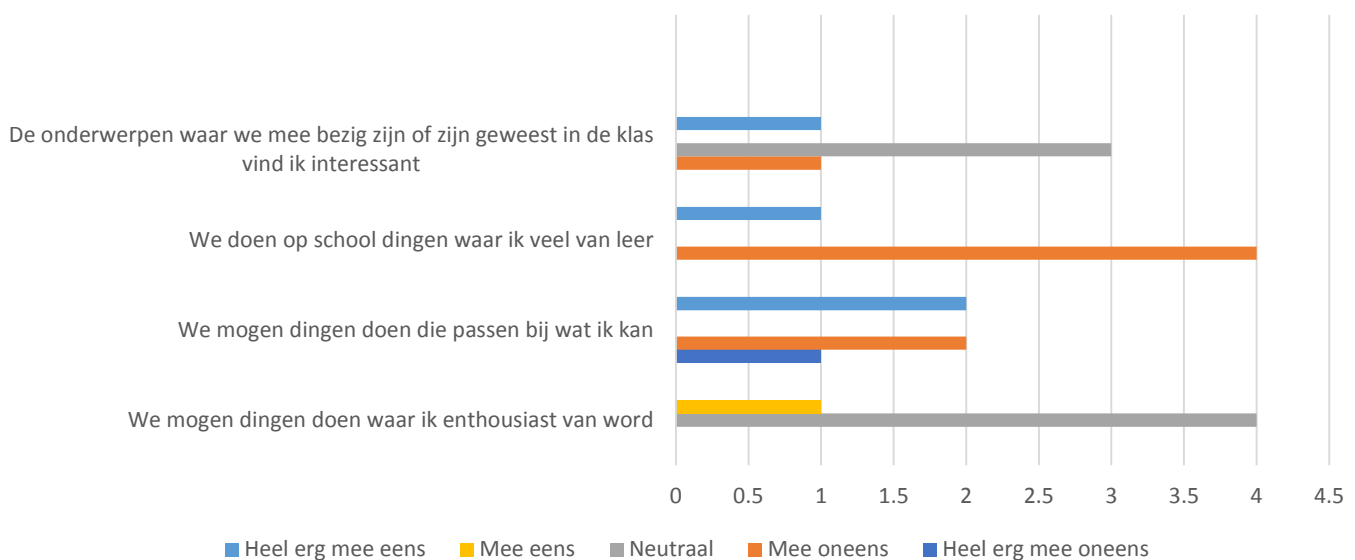
Vragen over de excitabiliteiten - groep 4

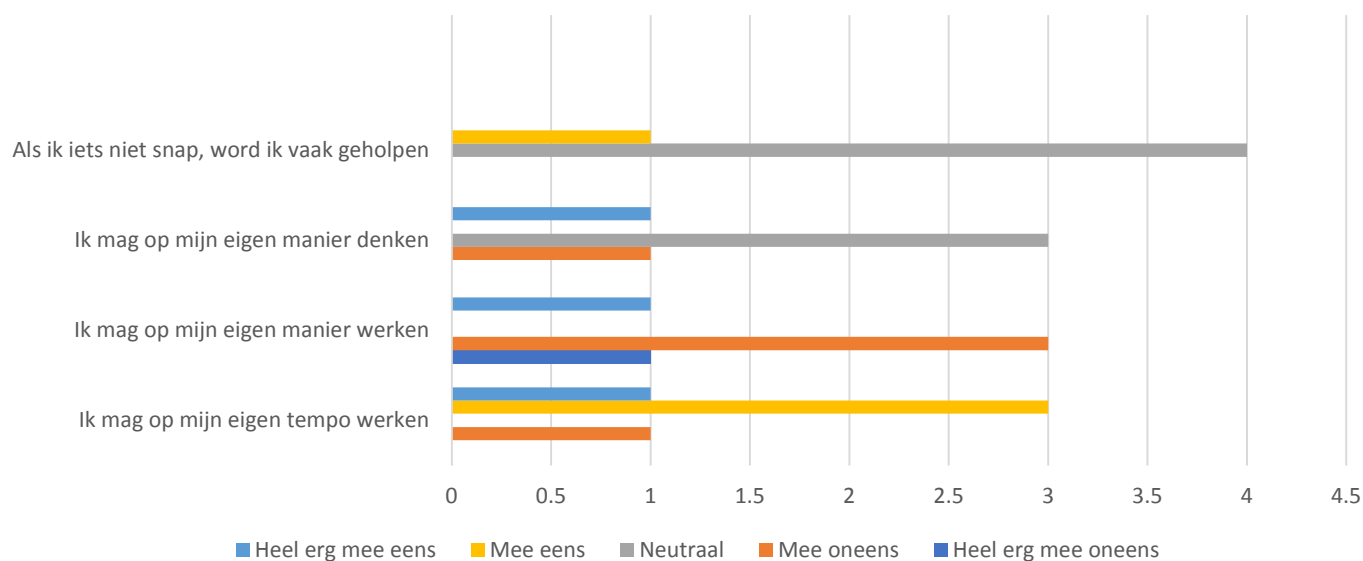
Vragen over leerkrachtgedrag - groep 5

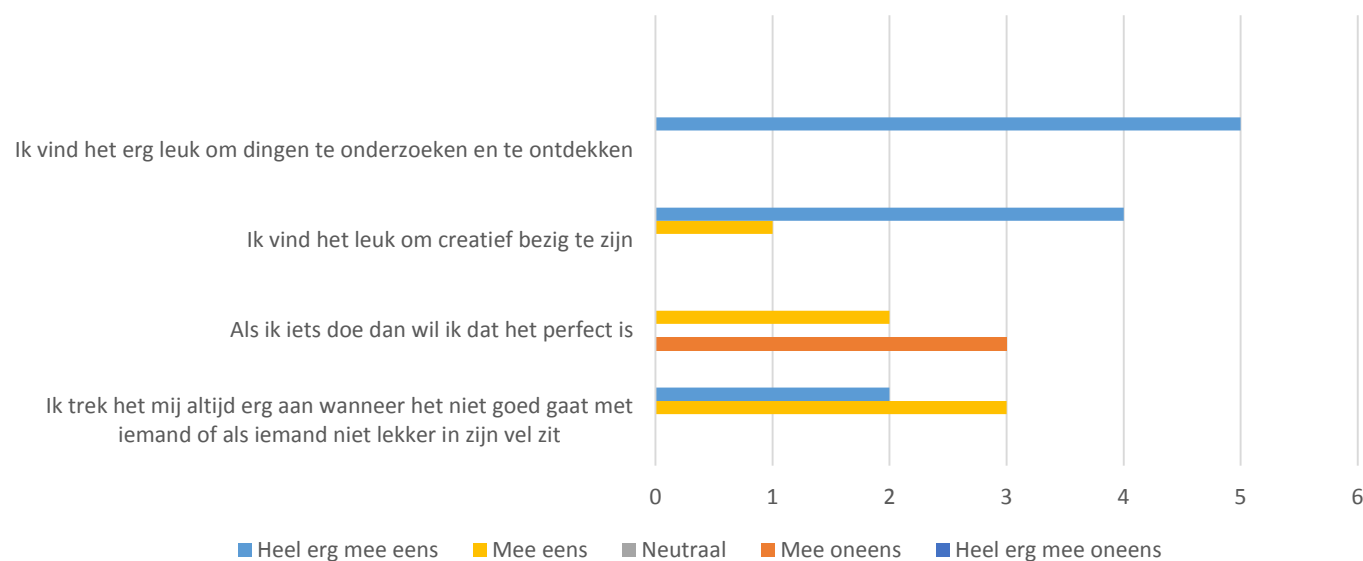
Vragen over de inhoud - groep 5

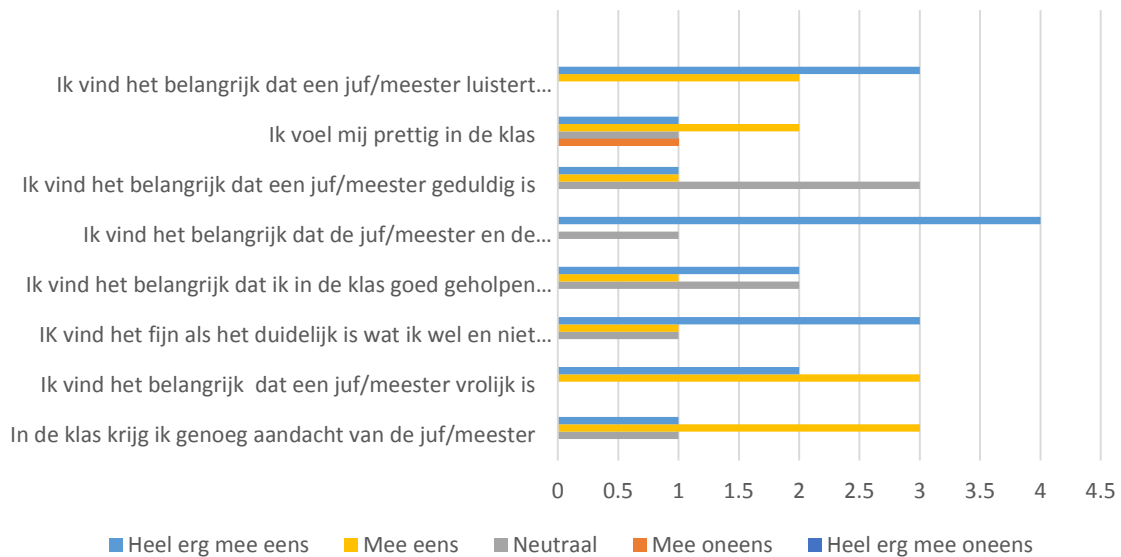
Vragen over de manier van werken - groep 5

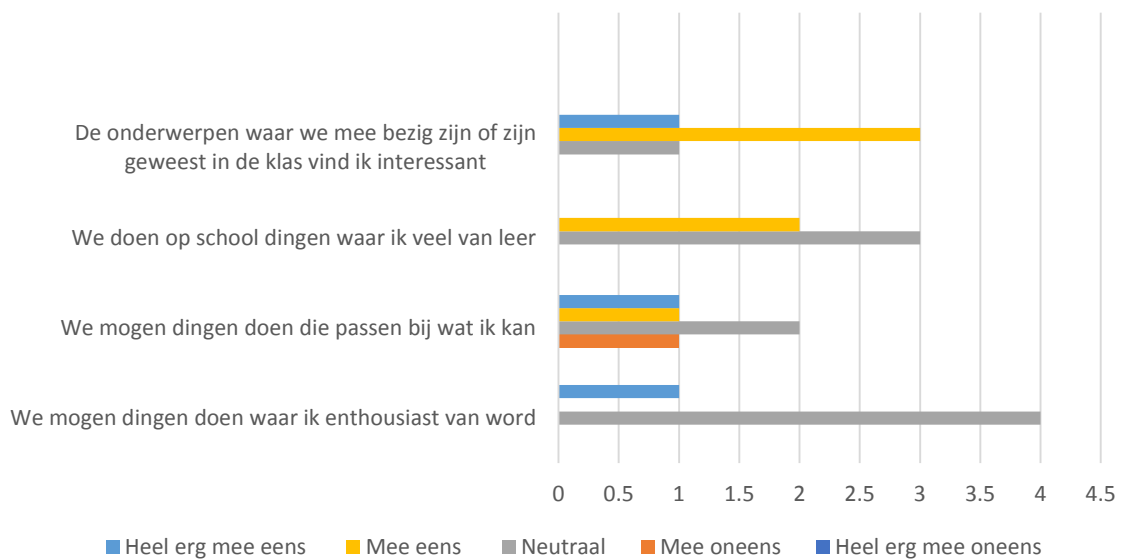
Vragen over de overexcibilities - groep 5

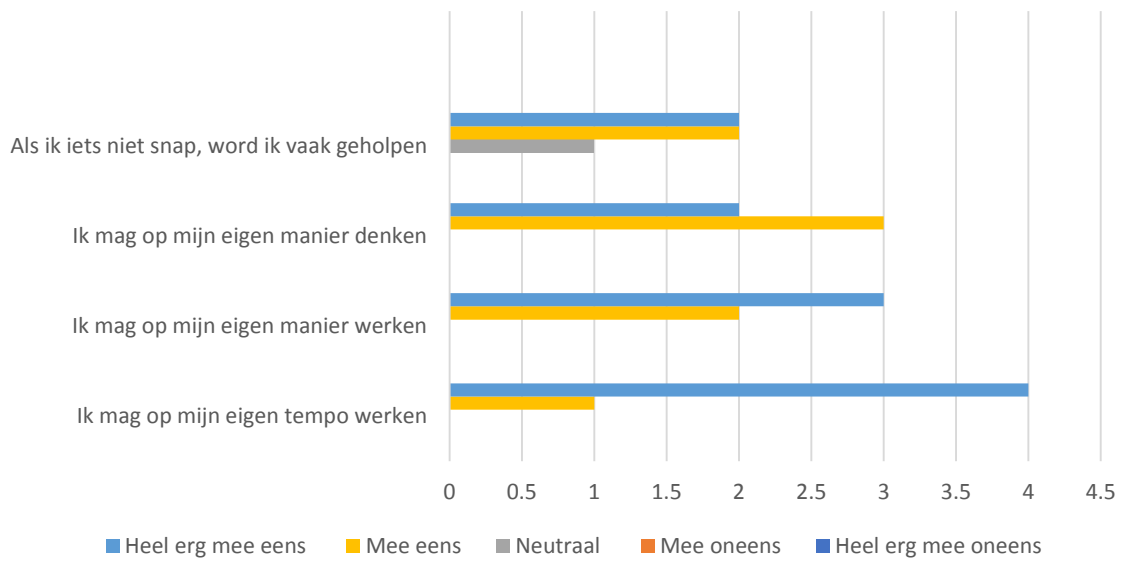
Vragen over leerkrachtgedrag - groep 6

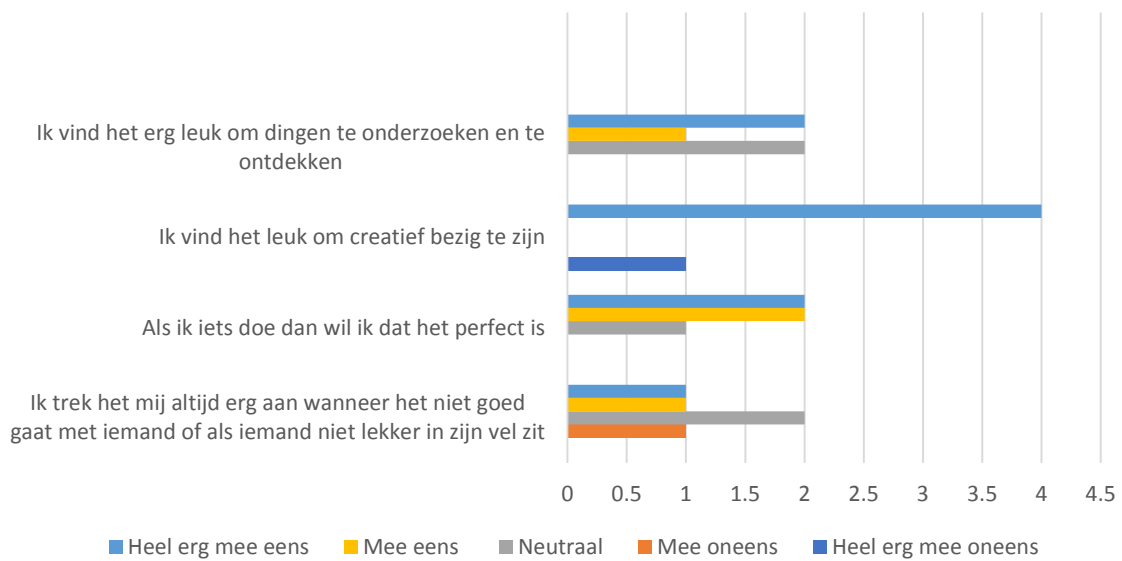
Vragen over de inhoud - groep 6

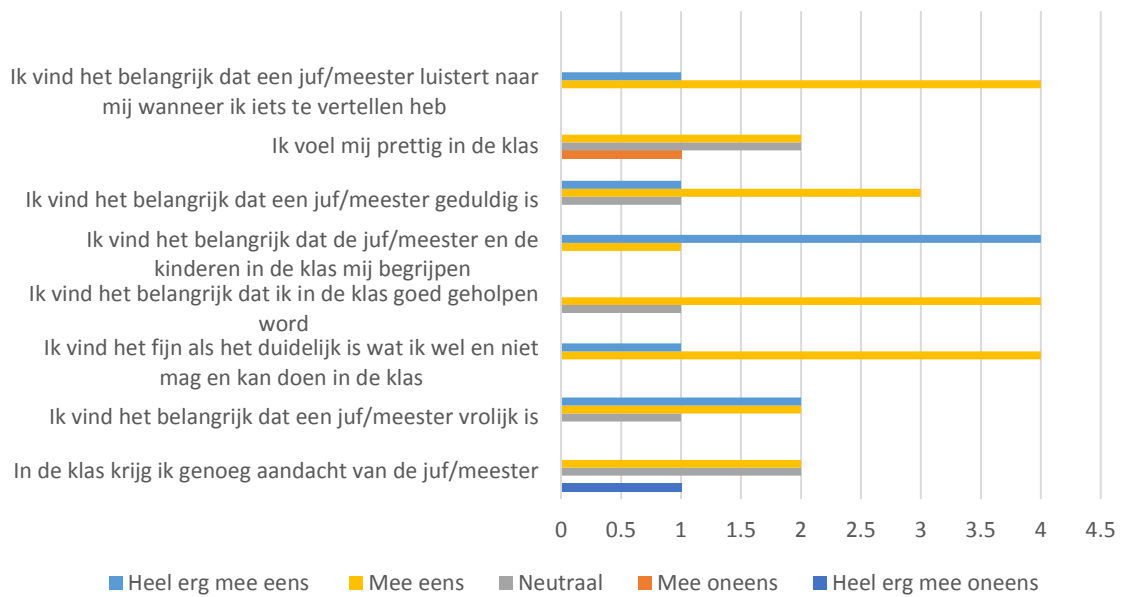
Vragen over de manier van werken - groep 6

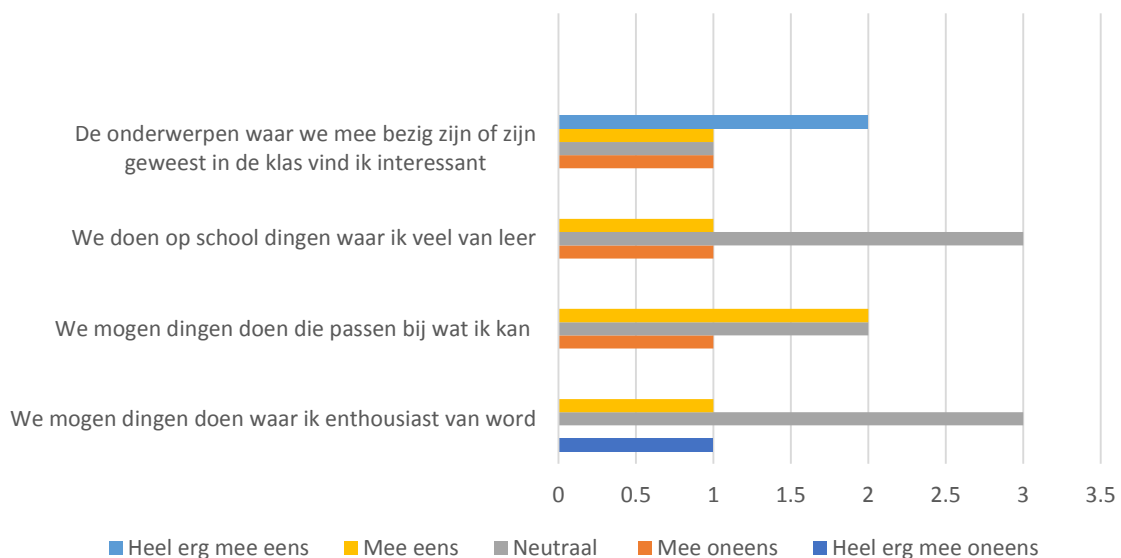
Vragen over de overexcibilities - groep 6

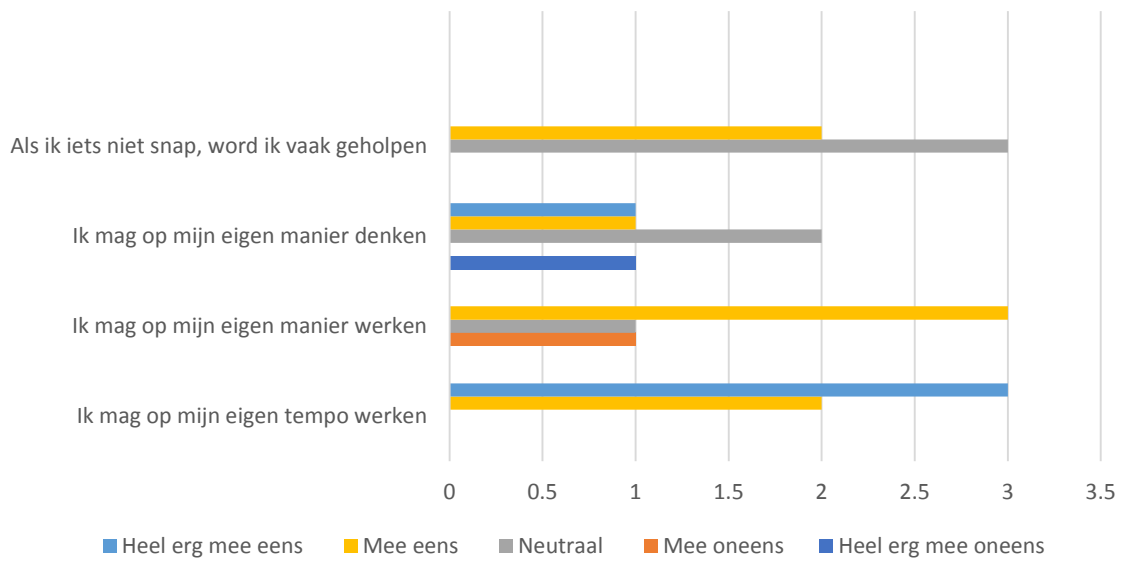
Vragen over leerkrachtgedrag - groep 7

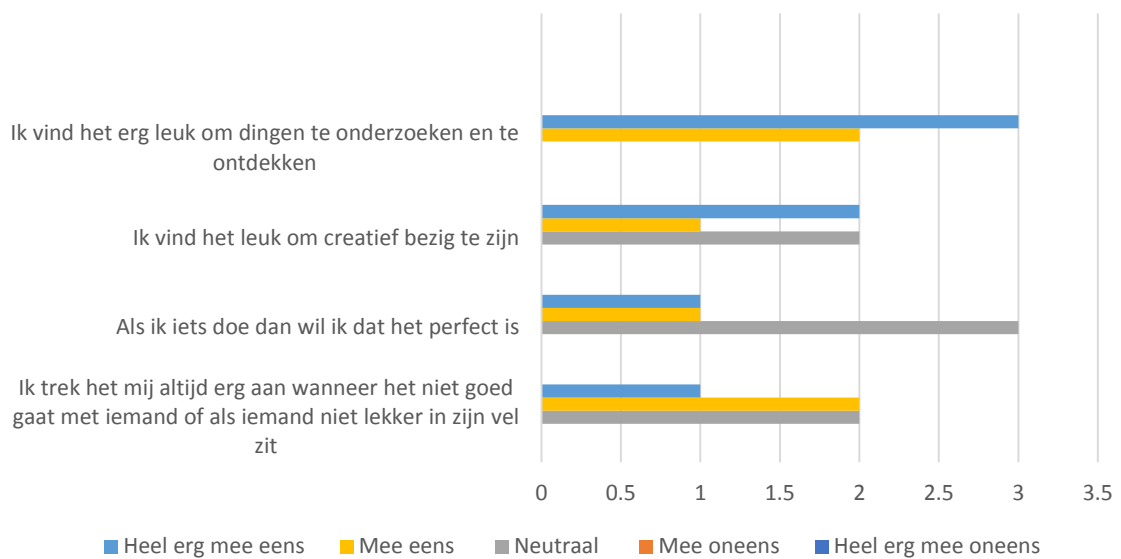
Vragen over de inhoud - groep 7

Vragen over de manier van werken - groep 7

Vragen over de overexcibilities - groep 7

BIJLAGE VI. TELEFONISCH CONTACT X (HOOGBEGAAFDHEIDSCHOOL)

Datum gesprek: 18-04-'19

Gestelde vragen

- Wanneer komen kinderen in aanmerking voor jullie school?
- Welke behoefte hebben jullie kinderen vooral?
- Lopen jullie tegen dingen aan? Zo ja, welke dingen zijn dat?
- Hoe worden jullie leerkrachten opgeleid? Waar moeten zij aan voldoen?
- Kunt u kort beschrijven wat het doel is wat jullie als school willen bereiken?

Om als kind in aanmerking te komen voor X volgt de school een streng aanmeldingsbeleid. Bij de groepen 1 en 2 wordt gesproken van een ontwikkelingsvoorsprong en nog niet van hoogbegaafdheid. Wanneer een kind voor deze groepen in aanmerking komt dan draait het kind eerste tien dagen mee in de groep. Tijdens deze dagen worden en door de leerkracht testjes met het kind gedaan welke komen uit Knappe kleuters en worden er verschillende observaties gedaan. Op basis hiervan wordt besloten of het kind toegelaten wordt op de school. Het kan ook zijn dat een kind op latere leeftijd in aanmerking komt voor de hoogbegaafde school. Vanaf groep 3 wordt door middel van een intelligentietest gekeken of het kind toegelaten wordt op de school of niet. Bij deze test kijkt de school zeker niet alleen naar het getal wat uit deze test komt, maar ook naar de kenmerken van hoogbegaafdheid die het kind laat zien. Daarbij worden een psycholoog en/of orthopedagoog ingeschakeld en wordt op deze manier besloten of dit kind thuishoort op de hoogbegaafde school. In een jaar zijn drie instroommoment; na de zomervakantie, na de kerstvakantie en rond de maand april.

De behoefte die de hoogbegaafde kinderen op X hebben is vooral het begrijpen en begrepen worden. Door in een klas les te krijgen met ontwikkelingsgelijken geeft dit voor de kinderen een heel ander gevoel en ervaren zij dat dit gevoel heel anders is dan wanneer je in een klas zit waar jij misschien de enige bent die anders denkt. De kinderen hebben ook behoefte aan het gezien worden, de behoefte aan vertrouwen en aan cognitieve uitdagingen. Er wordt gewerkt om ervoor te zorgen dat deze kinderen weer inzien dat school ook leuk kan zijn en dat leren leuk is.

De leerkrachten op X hebben allemaal een opleiding van X gevolgd. X is een opleidingscentrum voor talentontwikkeling en hoogbegaafdheid. Deze opleiding volgen zij tijdens hun werken op X, je hoeft deze opleiding niet van tevoren al behaald te hebben. Dit doen zij omdat de praktijk vaak nodig is om de opdrachten van de opleiding uit te kunnen voeren en het geleerde in de praktijk direct toegepast kan worden. Naast deze opleiding moet je als leerkracht ook aan een aantal kenmerken voldoen. Je moet als leerkracht openstaan voor deze andere manier van leren en deze andere manier van lesgeven. Je moet openstaan voor deze kinderen en de behoefte die zij hebben en daar moet je je onderwijs aan aanpassen.

Een van de dingen waar deze school tegenaan loopt is het instroomtraject van de kinderen. Soms is het zo dat kinderen al zo ver zijn vastgelopen in het reguliere basisonderwijs dat het erg lastig is om hen weer omhoog te brengen. In een ander geval is het kind al een lange tijd een thuiszitter en is het lastig om het kind er weer bovenop te krijgen. Dit is iets waar de school nog steeds haar weg in aan het vinden is, maar dit op een zo gepast mogelijke manier probeert te begeleiden. Daarnaast is het lerarentekort wat momenteel speelt ook iets waar op X tegenaan gelopen wordt. Het is soms lastig om genoeg leerkrachten te vinden, maar ook om leerkrachten te vinden die op een hoogbegaafde school willen werken. Deze school valt binnen stichting X en is wel aangesloten bij de invalpool, maar het blijft momenteel lastig om leerkrachten te vinden.

Het doel wat deze school voor ogen heeft is om ervoor te zorgen dat er meer kennis over de behoefte van hoogbegaafden komt binnen het onderwijs en dat reguliere basisscholen hierin nog meer kunnen betekenen voor hoogbegaafde kinderen en deze kinderen goed kunnen opvangen. X wil ervoor zorgen dat de kinderen die bij hen op school zitten zo opgeleid worden dat ze in de toekomst ook slagen en zij willen als school de kinderen handvaten meegeven voor die toekomst.

BIJLAGE VII. TELEFONISCH CONTACT X

Datum gesprek: 18-04-'19

Gestelde vragen

- Wat gaat er volgens jullie mis in het onderwijs?
- Wat denken jullie dat er moet veranderen en welke tips hebben jullie voor scholen?
- Wat zijn opvallende dingen die jullie vaak terug zien bij kinderen die bij jullie terecht komen?
- Welke behoefte hebben jullie kinderen vooral?

Of er perse iets mis gaat dat is lastig om te zeggen of misschien niet het juiste om te zeggen. Het is vooral de onwetendheid, bij zowel scholen, leerkrachten en ouders. De onwetendheid over hoogbegaafdheid. Toch is het vaak een samenhang van dingen die ervoor zorgen dat een kind op school of thuis niet dat aanbod krijgt of die hulp krijgt die hij nodig heeft of waar hij behoefte aan heeft. Gevolgen daarvan kunnen dan zijn dat een kind de motivatie verliest om naar school te gaan en dus (deels) thuis komt te zitten. Ook ligt het er een beetje aan wanneer het “mis” gaat en hoe de situatie zich daarbinnen al ontwikkeld heeft. Bij X zeggen ze dat zo’n kind graag geholpen wil worden, maar ze er tegenaan lopen dat niemand hen begrijpt en de juiste hulp kan bieden of dat ze het idee hebben dat ze niet gezien worden. Bij X zien ze ook dat ouders vaak thuis met zo’n kind tegen dingen aanlopen, dit is niet alleen op school terug te zien. Het begrip hoogbegaafdheid is best wel een spannend of eng begrip, zo wordt het vaak ervaren. Het is lastig om te zeggen of er iets mis gaat binnen het onderwijs waar de kinderen naar toe gaan, maar er wordt bij X wel duidelijk waar het vandaan komt en waar de problemen liggen voor het kind.

Voor de locatie in X kom je in aanmerkingen vanaf je 12de. X heeft ook nog een locatie in X, welke kinderen opvangt met een basisschool leeftijd tot en met 12 jaar. X is ontstaan vanuit X, een opleidingscentrum voor talentontwikkeling en hoogbegaafdheid. X is een instantie die geen scholenbezoeken doet en leerkrachten en kinderen opzoekt en advies geeft, maar dit doet X wel. Zij zijn een opleidingscentrum welke juist wel naar de scholen toegaat en hulp op die plekken biedt en advies geeft en scholing aanbiedt.

Opvallende dingen die bij X steeds terug komen zijn eigenlijk kenmerken die typisch passen bij kinderen die hoogbegaafd zijn. X ziet vaak terug bij kinderen dat ze het idee hebben dat ze niet gezien worden, niet mogen zijn wie ze zijn, dat ze het gevoel hebben dat niemand ze kan helpen en ze zich afvragen waarom dit zo is en hoe het kan. Daarnaast zijn faalangst en boosheid ook kenmerken die vaak teruggezien worden bij kinderen die bij X terecht komen. Het zijn niet altijd thuiszitters die bij X komen. Het kan wel, maar het is niet altijd het geval. Soms kan het zijn dat een kind nog wel deels naar school gaat of één dag. Bij X bieden zij begeleiding met als doel het kind weer terug te brengen naar de school waar hij of zij op dat moment hoort te zitten of vandaan komt. Zij bieden een 1jaars- en een 2jaarsprogramma aan. Voor de meeste kinderen is een 1jaarsprogramma voldoende en zien zij dat deze kinderen na een jaar weer terug kunnen naar school. Voor het 2jaarsprogramma komen vaak kinderen in aanmerking die al langer thuis zitten of volledig thuiszitten. Vaak is de situatie van deze kinderen al veel verder achteruit gegaan en hebben zij voor langere tijd begeleiding nodig.

Bij X krijgen de kinderen groepsbegeleiding en individuele begeleiding. De groepsbegeleiding bestaat uit workshops die de kinderen volgen en waarin ze tegelijk getraind worden in bepaalde vaardigheden. Dit kunnen workshops zijn op creatief gebied, maar ook op sportief gebied, workshops op allerlei vlakken. De individuele begeleiding is één op één met het kind. Een kind komt in een trajectbegeleiding waarin samen met het kind doelen en wensen uitgesproken en geformuleerd worden waar naartoe gewerkt zal worden. Er wordt dus gewerkt vanuit de behoefte van het kind en daar wordt de begeleiding op gestuurd. Vanuit de behoefte, wensen en doelen die gesteld worden met het kind

wordt een plan van aanpak geformuleerd waar aan gewerkt gaat worden het komende jaar of de komende twee jaar met als doel voor ogen om de kinderen weer naar de school te krijgen waar ze op dat moment horen te zijn.